

Naša publicistička ekipa imala bi još veće rezultate i još bolji uspjeh, kad bi što više ostalih listova preštampane vijesti iz Julijske Krajine iz našega lista. O onome što se događa u Julijskoj Krajini mora biti obavješten što veći broj ljudi.

ISTRA

Upozoravamo zato sve redakcije, koje primaju naš list, da im sve ono što je štampano u listu »Istra« stoji sasvim na raspolaganje. Dozvoljavamo preštampanje i bez navođenja iz »Istra«, a novinari mogu da se služe našim podacima onako kako smatraju za shodnije i praktičnije.

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

OŠTAR SUKOB FAŠIZMA

Fašistička vanjska politika doživljava naročito u posljednju godinu dana neuspjeh za neuspjehom. Pakti u četvoro nije uspio, ali je urodio Paktom Male antante i jačim okupljanjem pacifističkih snaga istočne Evrope s Rusijom na čelu Njezina balkanskog revizionističkog političkog srušava jakim antirevizionističkim blokom. Balkanski pakt, koji je nedavno potpisan u Atenti težak je udarac za fašističku Italiju, koja se tješi jedino još time, što taj pakt nisu potpisale Bugarska i Arbanija. Ali i one se danas prama Italiji odnose tako, da taj odnos nije nimalo ugodan za Mussolinija. I one će prije ili kasnije pristupiti balkanskom bloku. Kako se razvijaju odnosi između Bugarske i Jugoslavije poznato je. Razvoj stvari vrlo je povoljan za Jugoslaviju. A kako se Arbanija nagnje Jugoslaviji vidi se naročito po izvaji, koju je ovih dana dao beogradskoj »Pravdi« arbanški poslanik u Beogradu. Jugoslavija i Arbanija razvijaju sve življe trgovinske odnose i na toj realnoj osnovi razvijaju se i novi politički odnosi.

Još se Rim nije pravo snašao od teškog utiska po potpisu Balkanskog pakta, a već mu se događaju teške stvari na drugoj strani. Ono što se ovih dana događa između Italije, Austrije i Njemačke daje nam da naslućujemo novi teški udarac za fašističku vanjsku politiku, a možda i konačan slom čitave dosadašnje rimske vanjske politike, zasnovane na internacionalnom fašizmu i revizionizmu. Ako se zdravim razumom promatraju stvari mora se opaziti, da na toj strani Evrope Mussolini gubi u svojoj imperijalističkoj igri. Što je zapravo na stvari?

Naši čitatelji prate događaje u dnevnoj štampi i ne treba da recapituliramo sve ono, što se posljednjih dana dogodilo u Austriji i u veći s Austrijom. Tamo je došlo do građanskog rata na inicijativu rimskog fašizma. Mussolini, koji je digao Dollfussa, Starhemberga i Feja, da bi preko njih imao što većeg upliva u Austriji, nahuckao ih je, da po uzoru fašizma i ovi uspostave svoj fašizam i da likvidiraju sve svoje protivnike. Austrijska socijalna demokracija bila je Mussoliniju naročito na putu, jer se ona borila godinama ne samo protiv fašizma načelno, nego i protiv fašističkog rimskog upliva u Austriji. Austrijski socijalni demokrati otkrili su famoznu Hirtenberšku aferu, pa je došlo na javu, da Mussolini s posebnim namjerama snabdjeva Austriju i Mađarsku oružjem. I općenito su austrijski socijalni demokrati pokazivali svoje simpatije za Malu antantu i bili su za saradnju Austrije s Malom antantom. Mussolini ih za to nije trpio.

A osim toga računao je Mussolini i s ovime: ako se u Austriji ojačaja njegove kreacije Dollfuss, Fey i Starhemberg sa svojim Heimwehrom, bit će to jaka obrana pred Anschlussom, to jest pred priključenom Austrije Njemačkoj. Toga Anschlussa se Mussolini strašno boji. On ne želi, da Njemačka proguta Austriju i da njezina granica bude na Brenneru, jer bi to značilo, da bi malo iza toga to velika Njemačka zauzela i Južni Tirol, koji je sada pod Italijom, a možda i Trst i Julijsku Krajinu, jer je to u planu Velike Njemačke. Zato Mussolini svim silama nastoji, da onemogući Anschluss. Zato on diže Dollfussa i krevlja natapa Austriju. Sovjetska štampa otvoreno piše, da je oružje, kojim su Heimwehri ubili hiljadu socijalnih demokrata talijanske provenijencije.

Svojom Dollfussijadom Mussolini međutim nije stvarno postigao ono što je želio. Danas je Austrija slabija nego ikada pred naletom Hitlera. Fašizam se fašizmom ne izbija, a pogotovo ne njemački fašizam austrijskim fašizmom. Dok je postojala organizovana socijalna demokracija Hitler je bar imao jakog idejnog neprijatelja u Austriji, koji je bio spreman da se bori i koji bi se bio u slučaju potrebe borio protiv Hitlerizma, jer je dokazao svoju borbenost u tek prošlim austrijskim kriznim danima. Danas međutim stoji nasuprot jakog njemačkog fašizma smiješan austrijski fašizam i ne bi bilo čudo, kad bi se Dollfuss jednog dana sa čitavom svojom barakom i buratinima predao i bez otpora Hitleru za kakvu malu čast u Hitlerovoj hijerarhiji i izdao Mussolinija. Pa već se ovih dana piše, da se vode pregovori o izmirenju hitlerizma i dollfussizma na bavorskoj granici. Što će se iz tih pregovora razviti, to ne čemo sada proricati. Želimo samo naglasiti, da je pozicija Mussolinijeva Italije u Austriji mnogo slabija nego ranije, a mogućnost Anschlusa daleko veća.

Da bi tu opasnost izbjegao Mussolini želi da ubrza ostvarenje svog starog plana o bloku Italija—Austrija—Mađarska. Mussolinijev zamjenik Suvit bio je prošlih dana u Budimpešti, gdje je razgovarao s Gömbösom i Horthyem o tome, da Mussolini želi da uspostavi Austro-Ugarsku monarhiju pod kraljem Otonom Habsburškim. To gla-

U BARKOVLJU JE ODRŽANA PRVI PUT PROPOVJED NA TALIJANSKOM JEZIKU

Oduševljeno pismo redakciji »Popolo di Trieste«

Trst, februara 1934. — Trščanski »Popolo« donosi u svom broju od 16 februara 1934 ovo pismo pod naslovom »Finalmente!« (Napokon!):

»Dragi »Popolo di Trieste«, na najveće zadovoljstvo stotina i stotina stanovnika obalne zone od »Svjetionika Pobjede« do Miramara, večeras (15 februara) u župnoj crkvi u Barkovlju održana je po prvi put propovijed na talijanskom jeziku. Crkva je tom prilikom bila kreata vjernika i to je dovoljan dokaz, koji dokazuje, kako je bila velika želja Barkovljana, da se svrši s nepravdom tradicijom crkvenih obreda slavljenih na narječju od preko granice. Nadamo se, da će ova... novost, koja je ne samo u punom skladu s ljubavlju prema Domovini svih župljana u Barkovlju, nego koja omogućava hiljadama ljudi da se približe Bogu sa svjesnom i živom pobožnošću,

ostati trajnom za uvijek i bez ikakvog vraćanja na staro. Fašistički pozdravi. — Un barcolano».

Trščanski »Popolo« popraćuje to pismo svojim komentarom, koji glasi:

»I mi smo radosni, da je napokon historijska stvarnost prevladala. Iskorištavamo priliku da se zapitamo ili da zapitamo, što se još čeka, da se oslobode crkve u Sv. Ivanu i Sv. Jakovu.»

Kako se iz ovoga vidi, u crkvama na trščanskoj periferiji nestaje i posljednja slovenska riječ. U Barkovlju je ukinuta slovenska propovijed. »Popolo« urgira, da se ukinu i ono malo našeg jezika, što je još ostalo u crkvama u Sv. Ivanu i na Sv. Jakovu.

To je sve u skladu s Lateranskim sporazumom, koji je prošlih dana proslavljen, povodom pete godišnjice od potpisivanja...

U BIJEDNU ČIČARIJU DOLAZE GLADNI TALIJANI IZ STARE ITALIJE KAO PROSJACI

Pojava, koja najbolje svjedoči o velikoj mizeriji Italije

Klana, februara 1934. — Pred nekoliko vremena bilo je u našem listu »Istra« govora o tome kako naše vlasti iz Rijeke tjeraju radnike iz grada u provinciju, u naša izmučena i do kraja operušana sela, da nam pojeđu još ono malo što imamo. Ali nisu k nama došli samo radnici iz Rijeke, nego i iz južnih krajeva Italije. Osobito u ovo zadnje vrijeme dolaze u hrpama što ne samo radnici, nego među njima i žene sa djecom, i to većim dijelom bosi i goli. Izgleda kao da bježe izpred poplave ili rata. Na licima ovoga naroda vidi se da su to veliki patnici, od glada do kraja iznemogli. Premda su nam krvni i narodni

neprijatelji, mi ih žalimo i rado bi im pomogli, ali od kuda, kada ni sami nemamo, nit onoga što nam je najnužnije. Mi po ovome iseljavanju, ili bolje reći bježanju ovog bijednog naroda, opažamo da unutrašnjosti Italije mora biti vrlo velika bijeda i glad. Imali smo prilike da razgovaramo sa nekim od ovih jadnika, pa su nam kazali da će radije nego li se vratiti natrag od kuda su došli, ići preko u Jugoslaviju, gdje će se barem najesti kruha, jer kod njih ga nema, a niti se može do njega doći, jer nema nigdje nikakvog rada.

Grančar

KAKO PREPEVAJO ITALIJANSKI VOJAKI

VZGOJA V SOVRAŠTVU

Il. Bistrica, februara 1934. (Agis.) — V kašnem duhu vzgaja Italija mladino, je razvidno iz sledečih vrsic:

»Il pugnale nostro e d'acciaio temperato

il tedesco l'ha approvato,
Jugoslavia l'approverà.
Il fucile nostro e del novantuno
l'ha approvato già ciancuno,
Jugoslavia l'approverà.

Tako prepevajo vojnici, ki so nastanjeni po tukajšnjih kasarnah. S svojih dimov niso prinesli teh vrsic, ker dokler niso prišli k nam, niso poznali ne Slovencev,

ki so danes njihovi sovršavljeni ali bolje rečeno njihovi sotrpini, še manj pa Jugoslavije. Take in slične stvari prinašajo na dan zagriženi fašisti, ki jih je pri nas, pa tudi drugod, dovolj.

Po nekaterih krajih v Vipavski dolini pa morajo take in slične pesmi prepevati fantje, ki obiskujejo predvojaške tečaje, dalje otroci v šoli, v raznih fašističnih organizacijah itd. Na vse načine skušajo, ne samo med vojnike, ampak tudi med domačini — Slovenci vzbuditi sovraštvo napram Jugoslaviji in vzgojiti mladino v bojnem duhu.

sove talijanska štampa ne demantuje, pa prema tome znači, da ima nešto na tome istine. Sve to Mussolini smišlja, kako bi osigurao svoj upliv u Srednjoj Evropi, kako bi oslabio Malu Antantu i kako bi onemogućio Anschluss. On misli, da bi otpor prema Anschlussu bio veći, kad bi uz Austriju bila i Mađarska. Da li je Suvit uspio? Po svemu može da se zaključi, da nije. Ugledna internacionalna štampa piše o velikim poteškoćama, na koje je naišao Suvit u Budimpešti. U prvom redu upada u oči, da je baš ovih dana, kad je on tamo bio Mađarska potpisala trgovinski ugovor s Njemačkom. A Italija misli, da se trojni savez, koji ona zamišlja ima da osloni na prirednu saradnju između nje, Austrije i Mađarske. Mađari vide, da im više koriste priredne veze s Njemačkom i Malom antantom, nego li prazna obećanja Italije. O habsburškoj monarhiji izgleda također ne će da čuju u Pešti. Horthy je 1921 proglasio Karla, a Gömbös je također protiv restauracije. Mađarski legitimisti nisu suviše jaki. U Austriji vode legitimiste. Heimwehr je za restauraciju, ali u Mađarskoj su prilike drugačije. Izgleda, dakle, da se Suvit vratio u Rim neobavljena posla. Njegove izjave po odlasku iz Pešte, a i one, koje je dao na prolazu kroz Beč takve su, da ne možemo iz njih da naslućujemo drugo, nego neuspjeh. Mussolinijeva akcija nije ipak prekinuta, jer se javlja, da će se doskora u Rimu sastati Mussolini, Dollfuss i Gömbös, da o tim stvarima raspravljaju. Misli Mussolini, da će on tim podunavcima bolje imponirati nego Suvit Neka se nada...

Ali sve je to ipak već u znaku neuspjeha i fašističke mizerije. A pogotovo je neugodno za fašističku vanjsku politiku ono, što joj se dogodilo u odnosima s Njemačkom. Čitava ta podunavska komedija izazvala je Njemačku i Njemačka kiđa odnose s Ita-

ŠTEVILNE ARETACIJE V ČEŽARJH PRI KOPRU

Trst, februara 1934. Pred pustom so iz neznanega vzroka aretirali v naših dveh vaseh 25 mož in fantov ter jih odpeljali v zapore v Koper. Se danes se nič ne ve za njihovo usodo. Čežarji in Pobjegi so mnogo prestali že za časa državnoborskih volitev l. 1921. (r o b)

»POITALIJANČUJEJO NAS ZA NAŠ DENAR«

Kmet iz Istre je povedal tole: imam posestvo na slabih tleh. Redim 2 konja, 2 krav; in 10 ovac. Od tega plačujem letno 960 lir državnega davka (4000 Din). K temu so še občinski davki: od velikega voza s katerim peljem drva v Trst, plačam letno 100 lir od manjšega, ki ga rabim okoli doma, 25 lir, od 4 osebe družine 40 lir, od psa 50 lir, od prašiča 12 lir davka ter ob zakolju še čez 40 lir užitnine poleg stroškov za živinodravnikar, ki mora meso pregledati. Popolnoma nemogoče je tako izhajati. Vse leze v dolg in na boben. Če iz tisočaka, ki mi ga neusmiljeno oropajo, potem potrošijo 10 lir, da mojemu otroku podarijo kako malenkost za »Befano« (fašistično božičnico), se pa hvalljo po vsem svetu, kako so blagi in ljudomilni, in da nas imajo pravico poitalijančiti za naš denar. — (»Pon. Slovenec«).

TOLMINSKI INTERNAT FAŠISTIČNA KASARNA

Postojna, februara. (Agis). Naši, prej še vzgojni zavodi, so postali danes fašistične kasarne, ki so se oddaljile od vsakega plemenitega vzgojevalnega dela. Tak zavod je tudi konvikt v Tolminu, kjer se »vzgaja« okoli 150 dijakov, med njimi tudi precej Slovencev, katerim je pa najstrožje zabranjeno občeovati med seboj slovensko. Ravnatelj, ekonom in štirje prefekti vsi Italijani in fašisti seveda. Vsekakor je delstvo, da plačujejo gojenci v konviktu mesečno 200 lir zadovoljivo, ker med našimi tega danes skoro nihče več ne zmore; kdor pa zmore plačevati tolikšno vsoto pa gotovo ne pojde v Tolmin. Olajšanje plačila pa dosežejo v prvi vrsti laški dijaki. Za te pa velja zavod danes kot nekaka poboljševalnica. Če nobeno drugo sredstvo ne zaleže, ga pošljejo v Tolmin. Okoli 70 posto laških dijakov ima tu znižano oskrbo.

SMRT MATERE DRA KLEMENTA JUGA

V Solkanu pri Gorici je umrla v drugi polovici januarja mati znanega primorskega kulturnega delavca dra Klementa Juga, ki se je l. 1924 smrtno ponesrečil na severni triglavski steni. Naše najiskrenjeje sožalje!

RICCARDO GIGANTE — SENATOR!

V Italiji je bilo pred dnevi imenovan 14 novih senatorjev, med katerimi so tudi Forges Davanzati, urednik »Tribune«, znan po svojih zagriženih protislovanskih člankih in gr. uff. Riccardo Gigante, reški podestat. (Agis.)

slučaju, da Hitlerove trupe provale u Austriju. Od Hitlerizma i njegove invazije imaju da čuvaju Austriju i Francuska i Engleska i Mala antanta, jer je pitanje nezavisnosti pitanje mirovnih ugovora. Ali najvjerojatnije je, da bi prije icoje intervencije u Austriju tamo došla sa svojim četama Italija.

Novine javljaju, da Italija koncentriše svoje trupe u nekim velikim garnizonima sjeverne Italije... A značajno je i to, da je Italija raspustila Hitlerovske organizacije u svojim gradovima, da je pohapsila neke hitlerovce u Trstu, gdje je otkriveno skladište bombi za akciju u Austriji.

Ništa nije jasnije: internacionalni fašizam doživljava krizu u svojem kompleksu, a fašistička Italija, koja je na internacionalnom fašizmu zasnivala svoju internacionalnu politiku doživljava slom te politike. Dok je polje njezine akcije u Evropi bilo šire, nije u Austriji dolazilo do sukoba, sad joj ostaje jedino još Austrija i tamo upire sve snage da se održi, pa logično mora da se sudari s Hitlerom.

Za nas je specijalno važno sve to što se s Italijom u Evropi događa. Taj udarac znači početak svršetka talijanskog fašizma. To će se sve odraziti na čitavu poziciju Italije u međunarodnom pogledu, to će biti hladni mraz za njezinu prepotenciju, a u unutarnjem položaju posljednja sve će se to lakodjerno odraziti. U posljednje dvije godine fašistička je štampa hranila mase Italije idejom o ekspanziji fašizma u svijetu. Njemački hitlerizam, to je bio odraz velike Mussolinijeva ideologije... Da li će i unaprijed fašistička štampa tako pisati?

Sukob fašizma zbog Austrije moramo pratiti i sa specijalnim obzirom na Julijsku Krajinu, koja je na udaru njemačkog naleta. — (im.)

NJIHOVA I NAŠA PROPAGANDA

„PICCOLO“ ŠTEJE PO NAŠIH KRAJIH ITALIJANE

SLOVANSKI KARAKTER IDRJE IN POSTOJNE

Sudbinu Julijske Krajine mi emigranti ne moremo reševati direktno. Jer pitanje naših krajev pod Italijom je u sklopu ostalih evropskih pitanja i jedino rešenjem ostalih pitanja rešavati se se i to naše pitanje. To je u prvom redu problem između Italije i Jugoslavije; u drugom redu je pitanje naše manjine samo jedan dio općeg manjinskog problema, a u krajnjoj liniji, to pitanje igra ulogu i u općoj evropskoj politici, iako nije uzeto direktno. Jer jedan pokušaj revizionizma, pa bio taj revizionizam onakav kao što ga predlažu Mađari, Nijemci i Talijani, povukao bi za sobom i pitanje o reviziji Rapalskog ugovora. A i sve ove današnje oštro diferencirane ideologije u Evropi, i borba na bazi tih ideologija, čak na mjestima i krvava, i te kako utječu na rešenje našega pitanja. Jer pobjeda demokracije i humanih shvatanja pomakla bi napred i problem postupka pojedinih država sa manjinama, a pobjeda raznih fašističkih ideologija onemogućila bi za dugi niz godina svaku međunarodnu diskusiju o tim pitanjima.

Prije ili kasnije, pobjedili jedni ili drugi, ipak će i ta pitanja doći na tapet. Jer četrdeset milijuna evropskih manjina ne može tako bez traga nestati, a ni fašističke doktrine o božanskoj suverenosti država neće ipak većina poslijeratne Evrope prihvatiti. A čim se sva ta zataškavana pitanja počnu riješavati, uzet će se u pretrjes najprije ono pitanje koje će stajati prvo u redu, pa bilo to prvenstveno stvarno ili samo vješto izneseno u prvi red.

U svima riješenjima, a naročito onima političke prirode, glavnu riječ ima javno mnijenje. Mnoge stvari, pa i nepravde, koje su bile javno mnijenje, uspjele su. Kada sve to znamo, onda dolazimo do zaključka da bi trebalo sve sile uprijeti i informirati to evropsko javno mnijenje o nama.

To bi morali da učimo od Talijana. Jer oni su tako vješto znali da Evropi prikažu svoje pravo na naše krajeve i na Dalmaciju, da je to bio najvažniji razlog što su u svojim nastojanjima skoro potpuno uspjeli. Baš u danima mirovnih konferencija, kada se riješavala sudbina naših krajeva, Talijani su uspjeli da angažiraju, uz mnogobrojnu štampu, i dva najuticajnija evropska lista, engleski »Times« i francuski »Temps«, koji tih dana stoje na strani Italije protiv nama. A Talijani nisu bili u pravu, pa ipak su vodili takovu propagandu, i s tom propagandom su uspjeli.

Zadnjih dana smo opet vidjeli tipičan slučaj njihove propagande za Dalmaciju. Talijanski list »Il Resto del Carlino« je dobio vijest da je na sveučilištu u Krakovu, u Poljskoj, održano predavanje o talijanstvu u Dalmaciji, uz asistenciju i u prisustvu akademskih vlasti. Čak da je i sveučilišni profesor Dobrowski održao jedno predavanje o tom predmetu. Poljsko poslatstvo je tu vijest demantiralo, i objasnilo, da je jedino Talijanka Nella Nuci, lektor na krakovskom sveučilištu, održala predavanje o »talijanskoj umjetnosti u Dalmaciji«.

Da li je to predavanje održano onako kao što javlja talijanski list, ili je to bilo samo predavanje »o talijanskoj umjetnosti u Dalmaciji«, kao što kaže poljsko poslatstvo, to ne mijenja stvar. Jer vijest je proširena, pa sam taj fakat što se na sveučilištu jedne slavenske države propagira, pod vidom nauke, neko talijanstvo Dalmacije, samo to je već uspješna propaganda.

Sjetimo se samo onog pasusa iz Poincareovih memoara, gdje kaže, kako Clemenceau nije znao da Rijeka ne bi imala pripasti Talijanima po Londonskom ugovoru, pa da i tu vidimo jednu naročitu vrst propagande, sakrivanje činjenice, koja igra veliku ulogu u propagiranju neosnovanih i imaginiranih prava. Jer cijeli je svijet bio tada informiran i o najmanjem otkoču kojega bi Talijani po tom paktu dobili, ali pitanje Rijeke su vješto prešućivali.

Ako usporedimo naše činjenice i talijanske; naše dokumente i njihove, tada vidimo jednu golemu razliku. Kod njih neka imaginirana prava, bazirana na konstruiranoj istoriji, na umjetnosti ili geografiji a na našoj strani brojke, žive količine i datumi. Kada bi oni imali statističke dokaze kao mi; kada bi oni u Dalmaciji imali Bazovicu, i kada bi oni mogli da iznesu činjenice, koje mi možemo da iznesemo o Julijskoj Krajini, tada bi sigurno oni to danas znali upotrebiti, i pitanje Dalmacije bi sigurno bilo najvažnije evropsko pitanje. Jer kada dižu ovoliku buku za ono 4.900 Talijana razasutih po cijelom našem Primorju, koji imaju 12 škola i zabavišta, 23 društva i čitaonice, svoje svećenike itd., kako li bi oni znali zainteresovati Evropu kada bi imali jednu zemlju sa talijanskom većinom pod ljudom vlašću, kao što mi imamo Julijsku Krajinu.

Medjutim Evropa danas zna više o »talijanstvu« Dalmacije i o »patnji« Talijana na našim obalama, nego što zna o Julijskoj Krajini.

Ta njihova propaganda za Dalmaciju nas emigrante mora da posebno interesuje. Jer to je u prvom redu ta njihova propaganda, taktičan potez uperen proti nama.

Oni su ipak svijesni da prava na Dalmaciju nemaju ali dok svijet bude slušno ta njihova uvjeravanja, i ako ta njihova nastojanja budu imala većeg uspjeha, samim tim će biti paralizovana i naša akcija. A to po svemu sudeći njima je glavni cilj. Jer dok se još po Evropi poteže jedna starija,

Ljubljana, 20 februara.

Pred časom je prinesel tržaški »Piccolo« članek z naslovom »Razmišljanja o štetju iz l. 1931.« in s podnaslovom »Štiri obmejna mesteca«. Člankar obravnava etnografsko stanje naših obmejnih mest, kolikor se da iz statistik ljudskega štetja v l. 1931. razbrati. Omejlmo se le na del članka, ki obravnava Idrijo in Postojno, ker je iz tega dovolj jasno razviden način pisanja tudi ostalega dela.

Vsa teža »Piccolovega« dokazovanja je na tem, da skuša iz številke pokazati, kako so iz nekdanj še pred dvajsetimi leti kot pravi, popolnoma slovenskih mest, nastala danes skoro čisto italijanska mesta, kjer žive že dvojezični »Italijani« (italiani bilingui). Zato, da je bil potreben le kratak prehod in številke iz l. 1931., ki pa niso bile sestavljene na narodnostni podlagi, naj bi to potrjevale.

Ni pa nič posebnega, če si je člankar te številke po svoje prikojil in jih obračal tako, da bi zadobile lice, kot mu ga je sam hotel dati.

Za člankarja je edino žalostno dejstvo, da si mora iskati rešitve v številkah in se boji pogledati v obraz dejanskega položaja.

Priznati mu je treba težko stališče, posebno še, ko je vzel v obravnavo dokazovanje o italijanstvu Idrije in Postojne.

Idria, figlia di Cividale, pravi, je preživela po priključitvi k Ljubljani v prejšnjemu stoletju globok proces slovenizacije. Tako in zato, ker je bila odcepljena od Goriške (tu bi morali živeti po predstavi »Piccolovega« člankarja in če naj bi njegovi dokazi držali sami Italijani),

se je v l. 1910. v idrijskem okraju od 16.862 preb. izreklo le pet oseb, oz. le ena družina za italijansko.

Toda danes je položaj čisto drugačen, pravi pisec, in šteje povečana občina po štetju iz l. l. 1931. 10.629 preb. Mesto samo ima mnogo manj in je štetlo pred leti 5.560 preb. Od 10.629 v občini živečih je bilo po štetju 8.359 rojenih v občini, 922 v ostali goriški provinci, 68 v ostali Julijski pokrajini, 382 v inozemstvu in 898 v ostalih provincih Italije (767 moških in 130 žensk). Ta račun zaključuje »Piccolo« tako-le: samo italijansko govori v Idriji danes dober tisoč ljudi in sicer: od 922 rojenih v ostali goriški provinci je večina Italijanov, od 68 v drugih krajih Jul. Benečije je večji del iz Trsta, torej govore le italijansko, o ostalih 898 pa ni govora, da so kaj drugega kot Italijani.

Toda Italijanov bi moralo biti še več, ker Idrija živi izključno od živorebrnega rudnika, ki je last države. Tako bi z lahkoto premestila država osebo v ostale pokrajine Italije in bi s tem spremenila Idrijo v čisto italijansko mesto, nekako predstaja na meji domovine ob Julijskih Alpah. S tem bi idrijske rudarske družine mnogo pridobile, ker bi gotovo v kakem drugem delu Italije živele mnogo ugodnejše v boljših higijenskih prilikah.

Lep poklon slovenskim rudarjem v Idriji, ki bi ga italijanski tovariši ne bili veselili, posebno če bi morali v nehigiensko Idrijo, kot priznava. Kako je v Siciliji, v žveplenih rudnikih, bolje da molčimo. Gotovo je to prvi slučaj, ko hoče »Piccolo« slovenskim rudarjem dobro.

Idrijski rudnik z Idrije je znan že iz rimskih časov in leži sredi strnjeno naseljenega slovenskega ozemlja, s slovenskim prebivalstvom. Tisti, ki so že prej prihajali sem iz drugih dežel in držav so prišli na delo ali na izkoriščanje, zlasti gospodari rudnika. Ti niso bili samo iz Čedad (dokazati bi moral od kdaj je Čedad laški), kot trdi pisec, da so Čedadci ustanovili Idrijo, ampak so prihajali od povsod, v glavnem pa Nemci in Čehi. Pravljice o postanku rudnika poznamo mi Slovenci več,

vjestija i donekle tradicionalna propaganda o talijanstvu Dalmacije, dotle je teško postaviti u toj Evropi s većim uspjehom jedno suprotno pitanje o Julijskoj Krajini. Iako oni postignu to, da problem našega naroda u Italiji ostane u pozadini, zahvaljujući toj propagandi o Dalmaciji, oni su već time stigli cilj.

Prema tome nas naročito interesuje onemogućavanje te njihove propagande u Evropi, ali buduću da mi imamo mnogo naših posebnih važnih problema da riješavamo, to moramo suzbijanje njihove propagande prepuštiti ostalim faktorima, koji su za to pozvani i koji imaju mogućnost da to izvedaju.

Naša propaganda za Julijsku Krajinu i to suzbijanje njihove propagande za Dalmaciju ovise u mnogome jedna od druge. Jer uspjeh talijanske onemogućava uspjeh naše propagande i obratno. Prema tome je naše pitanje spojeno sa tim pretenzijama na Dalmaciju, pa moramo nastojati da tu povezanost vide i oni, koji su pozvani da te pretenzije suzbijaju. Time će se koristiti i jednoj i drugoj stvari, jer jedna drugu upotpunjuje, a i nama će biti olakšan posao.

Ako uporedimo rad Talijana i naš rad na tom polju, vidimo da nismo mnogo učinili. Ako usporedimo naše i njihove mogućnosti, vidimo još veću razliku. Jer dok mi imamo u cijeloj Evropi prirodnih saveznika na svim stranama, dotle oni mogu računati samo na neobavještenosti drugih naroda.

tudi takih, po katerih risto ravno Lahi odkrili ta srebrni vir. Zgodovina pa bi morala povedala svoje nam v prilog. Ne strahimo se niti pogledati današnjemu stanju v oči.

Če govori danes v Idriji »un migliao abbondante« italijansko, se nam vsiljuje vprašanje, kaj in kdo so ti Italijani.

Da ima Idrija morča italijansko lice, bi se dalo sklepati le po uniformah vseh vrst, največ vojaških. Med 898 moškimi iz provinc Italije je le 130 žensk. Torej le okoli sto laških družin. Ostalo so le samci, pripravljeni, da s prvim dekretom, ali z odslužitvijo roka zginejo v stare pokrajine Italije. Jedro je in bo slovensko.

Drugo »čisto italijansko mesto« je Postojna.

kraj ki je ležal do nove meje še na Notranjskem. Ta gotovo ni poznala niti enega stalno naseljenega, od vekov tu živečega, Italijana. Toda v par letih se je tudi tu položaj tako spremenil, da so postale »demografske, etnografske in jezikovne spremembe, po preložitvi meje zelo interesantne in poučljive«. Poglejmo!

V l. 1910. je bilo v postojnskem okraju 13.426 oseb, od teh le 22 takih ki so se posluževale nemškega jezika. 3 poljskega.

In niti ena italijanskega.

»Mogoče je bil med 53 tujci kak Italijan«, vzdihne globoko »Piccolo«.

V l. 1921. je štela občina v vseh okrajih 4.739 preb., a mesto 2.722. V letu 1931. je bilo v občini prisotnih 6.692 oseb; od teh 2.793 rojenih v občini, 809 v ostali provinci, 565 v ostalih krajih Jul. Benečije, 2.059 v ostalih pokrajinah Italije

in 463 v inozemstvu. Od tu gre sklepanje dalje, kot pri Idriji: »...če upoštevamo, da je večji del rojenih v ostali provinci iz Trsta ter so oni rojeni v ostali pokrajini iz Istre, Gorice in Reke, torej taki, ki govorijo le italijanski jezik (!!) in presega šteto rojenih v ostali Italiji 2.000, je jasno (!), da je večina prebivalstva v Postojni, ki zna in razume samo italijansko,

posebno če se vzame v poštev mesto brez ostalih desetih okrajev občine.

Kaj so ti Italijani v Postojni? Člankar jih našteva sam: železničarji, cariniki, spediteri, menjalci valut, uslužbenci pri postojnski jami, gostilničarji, industrijalci, trgovci, vse mogoče vrste agentov javne in tajne straže, učitelji magistratni uradniki, zdravniki, notarji itd.

a je tudi mnogo vojakov,

končuje nastevanje. Ti pokliki jasno kažejo kaj tvorijo Italijani v mestu (okolice je »Piccolov« člankar sam izročil), in kjer je čez noč narastlo število prebivalcev nad dva tisoč. Število vojaštva in drugo omejeno zgoraj tudi pove, kako to, da je v letih od 1921. do 1931., kar na lepem poskočilo število prebivalcev v Postojni od 4.739 na 6.692. Tako vidimo tudi, da je mesto le malo zgubilo na svojem slovenskem značaju in da je onih dva tisoč in nekaj priselencev tu le kot nepotreben presežek, ki je nastal vsled novega položaja mesta, kot obmejne postaje. Glavni dotok je iz Furlanije: 847 moških in 133 žensk, dalje iz Napoletanskega 219 moških in 7 žensk Sicilije 147 moških in 9 žensk itd. itd.

Skupno je iz ostalih pokrajin Italije 1.769 moških in 290 žensk!

Številke govore dovolj jasno, da je večina teh moških v vojaških in drugih uniformah.

Postojna, ki leži sredi s Slovenci poselejenega ozemlja, se ne more kar čez noč spremeniti v tako »odlično« ital. mesto, kot to »Piccolo« piše »Piccolo« se še h koncu pozivlje na ljubljanske in zagrebške časopise, ki da prav radi pozabljajo to, kako se je položaj v zadnjem času, od kar vlada tu Italija, spremenil. Ti časopisi, da se sklicujejo in ozirajo na položaj, kot je bil pred dvajsetimi leti, kar pa nikakor ne odgovarja današnji mprilikam.

Najprirodnejši naš saveznik u borbi za prava našega naroda u Italiji su emigranti Nijemci iz Južnog Tirola. A iza njih stoji 70 milijuna ostalih Nijemaca, koji mogu iz nekog političkog oportuniteta stajati privremeno na strani Italije, ali ipak oni svi znadu, da mora jednom doći na srijedu i pitanje Nijemaca u Italiji. Ako mi uspijemo da povežemo pitanje Julijske Krajine sa pitanjem Južnog Tirola, imaćemo uvijek i mi iza sebe sve Nijemce, pa i u času nekog daljeg i bližeg obračuna imaćemo, ako ništa drugo, moralnu potporu najvećeg naroda u Srednjoj Evropi. A sama moralna potpora tako mnogobrojnog i kulturnog naroda može odlučiti bitku u našu korist, tim više što između Nijemaca i Talijana nijesu još protičeni svi računi. Osim toga se u zadnje vrijeme razvija u Evropi tako politička situacija, koja vodi prirodnom zbliženju između nas i Nijemaca u borbi protiv makinacija fašističke Italije.

Osim tih najprirodnijih saveznika mi imamo mogućnosti da sva evropska javnost bude na našoj strani. Iako se čini da u zadnje vrijeme pobjeđuju neke reakcionarne ideologije, ipak je narod u Evropi, naročito poslije rata, zauzeo liberalno, humano i neko općeljudsko stanovište u prosudjivanju raznih reakcionarnih postupaka. Pa iako se gdje gdje sporadično nametnu neke svetoitalijanske ideje, ipak je narod onaj narod koji stvara javno mnijenje, uvijek na strani slabijega, potlačenoga i na strani pravde. Samo treba prikazati u prikladnoj i uvjerljivoj formi neku nepravdu pa da bude skoro jednodušno osuđena. A mi imamo vrlo mnogo uvjerljivih činjenica da iznesemo pred tu Evropu; imamo nepobitnih dokaza za naše pravo, i imamo već mnogo žrtava koje su to naše pravo i krležu posvjedočile, pa je samo pitanje volje, umjetnosti i rada da svijet dozna za naše pravo i za maltretiranja kojima je naš narod izložen. Time bi priredili put za konačno zbacivanje nepravde, koja se na nezapamćen način vrši u sredini Evrope nad 700 hiljada kulturnog i svijesnog naroda.

Pa kada barem za sada ne možemo direktno doprinijeti ništa poboljšanju prilika našega naroda u Italiji, moramo iskoristiti vrijeme da pripremamo teren. Jer u odsudnom času može nam se opet dogoditi kao ono iz rata kada je Wilson napustio Evropu da ostanemo sami sa našom pravdom a na drugoj strani da bude nepravda, evropske vlasti, štampa i neobavještena masa koja stvara javno mnijenje. Može nam se dogoditi da opet budemo zadnji gdje bi morali biti prvi, a prvi da budu oni koji će bolje znati da proturaju svoje zahtjeve pa makar ne toliko važne i ne toliko opravdane.

D'Annunzio, koji je na mudri način dovikao Rijeku u krilo »majke Italije« jednom je rekao, da pobjeđuje onaj, ko zna bolje da se uzurjava i da izvikuje svoje pravo.

Če se še danes »sklicuje« naše časopisje na številke in na razmere pred dvajsetimi leti, je to edino znak, da so te številke in razmere kolikor toliko pravilne in vsaj v glavnem odgovarjajo tedanjemu dejanskemu položaju.

Kar je Italija prinesla odtedaj slabšega se lahko sklepa z ozirom na tedanje stanje. Dalje je to znak, da v italijanske številke nihče popolnoma nič ne verjame in vsakdo smatra, da se fašistična Italija boji s pravimi dejstvi na dan.

Saj je člankar sam, če je hotel vzdržati dokaz o »italijanski« Postojni, moral izločiti iz nje kar deset okrajev, kjer žive sami Slovenci.

To pa š čimer člankar zaključuje, je v vredno da prinesemo v originalu:

»Dunque, anche per Postumia, anzi specialmente per Postumia non è più in caso di distinguere nella popolazione gl' italiani di lingua italiana e gl' italiani di lingua slava, bensì assai più esattamente gl' italiani di lingua italiana e gl' italiani bilingui: ché tali sono sempre più i vernacoli del Carso e del Postumiese...«

Čudil se bo temu Postojčan, Kraševac, in vsak naš človek v Primorju in to tembolj, ko se bo spomnil, da je šele včeraj prejel ukaz, s katerim se mu spreminja slovensko ime v laško, včeraj še Slovenec, je postal danes »dvojezičen« Italijan. Takih metamorfoz, kot jih navaja »Piccolo« res nismo zlepa vajeni.

Ali ni v številkah in vsem izvajanju Piccolovega člankarja malo preveč fantazije? Ali on sam verjame, da je položaj tak, kot ga slika?

In če je vse to res, ali se zaveda na kakšen način je prišlo do tega položaja? Kje so naši železničarji, uradniki, učitelji itd. itd.? Kam pa so zginiti naši kmetje, ki naj bi postali po njegovem mnenju tako hitro »italijani bilingui«?

Z vsem svojim dokazovanjem je dokazal pisec le eno: da tu žive Slovenci, ki jih skušajo ugonobiti in bi jih radi na vse načine izbrisali iz zemljevidov, zapisnikov in iz zbiraja spomina. Preveč jih peče dejstvo, da dobrih deset let fašizma ni prineslo v naše kraje drugega, kot vojaka, milico, prisiljeno naseljeno uradnike in silo, to je stvari, ki so menda najbolj premišne na svetu. Radovedni smo, kaj bi ostalo, če bi »Piccolo« tako kot pri Postojni izločil povsod oni del, kjer žive Italijani in pogledal kaj je ostalo. Izginil bi mu menda iz slovarja pojem »italijani bilingui«.

Poznamo že staro »Piccolovo« navado, s katero on zelo rad retušira slovenske kraje z italijansko barvo in tudi to, da statistike popolnoma na svoje načine razlaga.

Toda napada z njegove strani smo le veseli, kajti vprašanja, ki jih obravnava v vezi s nami so le jasna znamenja, ki kažejo, kje čutijo današnji vladodržci boleča mesta in odprte rane. Ve naj zato, da se ne bojimo nastopati z dokazi in upoštevanjem položaja s pred dvajsetimi leti, niti ne z dejanskim položajem, ki ga je v našo škodo danes nasilno ustvaril fašizem. Oba govorita še vedno nam v prilog. Jedro teh mest in vsega podeželja je še vedno slovensko. — (Agis)

TOLMINSKI GIMNAZIJCII ČLANI DRU. STVA »DANTE ALIGHIERI«

Licealno gimnazijo v Tolminu, ki nosi ime »Vincenzo Arbarelo« ima fašistična vlada posebno na srcu in ji posveča veliko važnost, seveda, radi bližne meje. Vodstvo gimnazije, ki je v sigurnih fašističnih rokah, je prisililo študente, da so se vpisali v društvo »Dante Alighieri«, ki je znano po svojem raznarodovalnem delu. — (Agis.)

KAKO SO ITALIJANI ZASEDLI TRST?

(Pojasnilo na članek dr. H. Tume o tem dogodku).

Od g. Andreja Gabrščka primamo s molbo za uvrstitev. Odlični vodja socialnih demokratov predvojnega časa dr. Henrik Tuma je priobčil v ljubljanskem tedniku članek »Misli in spomini v katerem po svoje pripoveduje o zasedbi Trsta prve dni novembra 1918.

Ko pride na jedro vprašanja o italijanskem pohodu v Trst, nam prepoveduje, da je ob izbruhu vojne v Italijo večji del socialističnih funkcionarjev bežal v Ljubljano, izginili so tudi vidni predstavitelji laškega kakor slovenskega nacionalističnega gibanja. Vodstvo laške socialistične stranke sta deljanski imela advokat dr. Puecher in urednik soc. dnevnika Passigli Giuseppe, oba precejšnja oportunisti. — Majska deklaracija je potegnila za seboj tudi večino slovenske socialne demokracije, ki ji je stal na čelu pok. Anton Kristan. Potem dr. Tuma nadaljuje:

»Vodstvo socialno-demokratske stranke v Trstu pa sta prevzela dr. Ferfolja in Golouh. Resolucija od aprila 1915 leta je bila od slovenske stranke pozabljena ali botoma ali nevedoma. Delavstvo, takrat obilno v Trstu, je bilo vseskozi revolucionarno razpoloženo ter je pričakovalo odločilnih činov. Zastopnik avstrijske vlade baron Fries Skene je bil vojaško organizirani policiji dal nalog, naj se ljudstvu ne upira. Sklep socialno-demokratske stranke pa je bil, naj se ustanovi začasno »Odbor za javno blaginjo — comitato di salute publica«. V odbor je prišel po en zastopnik italijanske in slovenske nacionalistične in italijanske in slovenske socialistične stranke. Ta odbor je prevzel odgovornost za varnost in upravo mesta. Obenem se je sklenilo, da se odpošlje deputacija prosit pomoči Italijanov v Benetke, za slovenske socialistične je šel dr. Frfolja. S tem pa je bila zapečaten usoda mele tržaškega mesta, ampak tudi socialno-demokratske stranke, posebej usoda primorskega slovenskega ljudstva. Nikomur ni v glavo padlo, izkoristiti dovolj ugodni politični položaj ter naravnost odločiti položaj tržaškega mesta geografično, ekonomično in nacionalistično ter zahtevati, da se Trst zasede po združenih četah vojaških sil antante ali vsaj po ameriški četi. Slovenska nacionalistična stranka važnega momenta ni znala prav nič uveljaviti tako, da je dobila Italija pristo roko. Kdor je bil dne, ko je priplula italijanska torpedovka v Trstu, da vzame mesto v posest, mora priznavati velikanski moralni pomen te zasedbe. Kdor je videl od pogledu italijanske zastave po ključu sv. Karla po širnem nabrežju pristanišča poklekati nepregledne trume italijanskega tržaškega prebivalstva ki je prevzelo svetega čuvstva odrešenja pozdrav. Išlo italijansko četo, mora priznavati, da je bila to manifestacija, ki je potisnila daleč v ozadje vsako drugo stremenje. Ob sklepu socialistične stranke sem čutil z vso silo zgodovinski pomen usodne odločbe. Ako bi se bila socialno-demokratska stranka ob prelomu držala resolucije od aprila 1915 ter izklicala republiko svobodnega tržaškega mesta, ako je zavirala ideja revolucionarna zastava delavstva na stolpu sv. Justa bi bilo to zgodovinski čin, ki bi ne bilo odločil usode tržaškega mesta, ampak bi moral imeti odločujoči vpliv na mirovna pogajanja, na usodo slovenskega prebivalstva v Primorju.

Po tem članku nimo nekateri primorski emigranti začutili nujno potrebo, da se javno popravi najvažnejša izjava dr. Tume, ki meče na vse Slovence in Hrvate na Primorskem jako čudno luč ter dolži voditelje naravnost usodnega političnega greha. Ker pa Tuma omenja tudi zastopnika »slovenske nacionalistične stranke«, ki je šel z dr. Ferfoljo na jugoslovanski torpedovki v Benetke po — Italijane ter sta jih tudi res privedla v Trst, in ker je ta takratni naš zastopnik danes v jugoslovanski politiki javnosti na tako visokem in odgovornem mestu, da se ne more spuščati v polemiko, v tej jako delikatni zadevi preteklosti sem si štel v dolžnost, da mu pisec tega popravka zadevo razjasnim in ga naprosim za najbolj avtoritativno ugotovitev resnice. Odgovor glasi v bitstvu tako-le:

»Vi imate popolnoma pravo, včas od tem »Vi imate popolnoma pravo, da so v tem članku neke netočnosti kajti delegacija, ki je šla s torpedovko proti Benetkam, je imela pismeni mandat od »Comitato di salute publica«, da poišče pomoč od antante. — Enak sklep je glasil tudi od našega »Jugoslovanskega narodnega odbora« v Trstu, ki je bil imenovan od grem z ladjo v imenu Narodnega odbora, ki je bil lastnik torpedovke. — Reč je da je potem v Benetkah delegat gospod Marko Samaja ki je bil zastopnik italijanske narodne stranke, izjavil, da prihaja v imenu tržaških Italijanov, da prosijo pomoči svojih bratov in zjedinenje Mater domovini. — toda vsi drugi delegati so ostali v okvirju dobjenega mandata. Gospod dr. Josip Ferfolja je celo ostro protestoval proti tej izjavi g. Samaje in je naglasil, da more italijansko brodovje priti v Trst samo tedaj, ako dobi za to pooblastilo od komandanta zavezniške vojske. Isto tako je resnica, da je za pomoč

ITALIJANSKI KMET ZAPUŠČA SVOJO ZEMLJO

Ljubljana, februarja. (Agis). Večina držav je danes gotovo najbolj prizadeta vsled agrarne krize. Ne glede na povezanost je ta prizadela v zelo mnogih slučajih velikanski zastoj v industriji zlasti v industriji agrarnih proizvodov. Rešitve iz te zagate so iskale in iščejo razne države na razne načine, pred vsem z velikimi zaščitnimi carinami. Toda do sedaj ni bilo to in ni drugo sredstvo dovolj korenito, da bi izlečilo to rano današnjega gospodarskega sistema. Kmet leze vedno v večje dolgove ter postaja zdneva v dan bolj nezmožen plačevanja vseh davkov, ki jih zahteva zlasti država. Izseljevanje mu je onemogočeno spričo dejstva, da je položaj poljedelstva povsod slab, mesta in industrija tudi ne rabita, vsled splošnega zastanka njegovih moči. Tako postaja nekda vsaj deloma svoboden kmet in lastnik gotovega dela zemlje danes, na tej nekda svoji zemlji, le še delavec — kolon. Zemlja prehaja v roke denarnih zavodov, katerim mora služiti kmet stalne letne datjave.

Najbližji primer temu so naši kraji v Primorju. »Istra« prinaša stalno imena naših ljudi, nekda dobro in trdno stoječih kmetov, ki so tako končali. Toda tak položaj ni le pri nas v Primorju. Kot primer bi nam lahko služila vsa Italija. Kljub tako zvanim »žitnim« in drugim bitkam se položaj v Italiji prav nič ne zboljšuje. Tudi dejstvo, v kolikor se moremo zanesti na fašistne številke, da so v zadnjih letih obde-

lahi več zemlje, ni spremenilo na boljše. Kmečki pridelki so celo padli v vsem, v cenah in množini. Posledica tega je izseljevanje italijanskih kmetov zlasti v italijanske kolonije, kar država sama zelo podpira in pospešuje. Pred kratkim je šla večja skupina italijanskih kmetov v kolonijo na Cirenaiko, Fašistično časopisje ne zgubi prilike, da ne bi pri tem povdarjalo velikansko kulturno mislo, ki jo vrši. Šteje si v posebno zaslugo, da kultivira divje kraje po svojih kolonijah in da prinaša svojo visoko civilizacijo med »divjake«. Toda brez ozira na to, da je znano s kakšnimi načinj uvajajo to svojo civilizacijo in da je domačini sami niso prav nič veselji, smo prepričani, da tudi sam njih misionarj — v tem slučaju kmetje — niso prav nič navdušeni. Še daleč jim ne roje take misli po glavah kot njihovim voditeljem.

Kdor gleda slike teh kmetov pri odhodu, ki jih fašistično časopisje prinaša, si bo takoj ustvaril jasno mnenje o vsem. Na eni strani, na peronu fašistični uniformiranci, z rokami dvignjenimi v rimski pozdrav, z izrazom veselja, na drugi strani pa topi izrazi kmetov v voku brez pozdravov, brez smeha. Le v smeri nove poti so obrnjeni, pričakujo od tam ali rešitve ali še hujšega zla. Žensk ni videti. Le moški sami, v najboljših letih. Ta nasprotja so vidna in jasna in težko bo prav nič prisiljena udariti skupaj.

ALBANEC UČITELJ IN FAŠISTOVSKI TAJNIK V SV. KRIŽU

Pismo iz Sv. Križa za pri Trstu

Trst, 24. februarja (Agis). Kriza je težko zadela svetokriške kamosoke. Ni zadosti, da jih muči beda in brezposelnost, nekateri delodajalci so še tako brezsrčni, da jim niti ne plačajo tiste borne mezde, ki so imeli to veliko srečo, da so delali. Mnogo je dalavcev, ki imajo za dobiti za zastalo mezd tudi po 2.000.000 lir. Ribiči iz Sv. Križa so preteklo leto utrpeli veliko škodo, ki jo je naredil strašen vihar ter deloma podrli portiče. Razbil je tudi mnogo čolnov in pokvaril ribiške naprave. Poleg tega zelo uničujoče ribe italijanski ribiči iz Chioge s svojim načinom ribarjenja.

Za političnega tajnika je v vasi dobro znan učitelj Mannes, po rodu Albanec, ki je pravi volk med čredami. Fašistične organizacije je razširil in jih hoče na vsak način povečati. Zato vabj kogar le more in prisiljuje boječe, tako da se je že marsikdo vpisal. Ustanovil je tudi pevski zbor. Pri višjih predstojnikih si je s tem delom veliko pridobil na ugledu. Povsod sili in pri mora vaščane, da se vpišejo v balillo.

BIVŠI SOKOLSKI DOMOVI ADAPTIRANI ZA „DOPOLAVORO“

Postojna, februarja 1934. — (Agis.) Prošlo leto so v Il Bistrici popravili bivši sokolski dom in namestili v njem »Dopolavoro« in druge take faš. organizacije. Otvorili so tu gostilno »Dopolavoro«, premestili so semkaj tudi kavarno »Dopolavoro«, ki je bila prej v palači reške pošilnice. Vsi ti lokali, pa so dostopni samo

onim osobam, ki se izkažejo, da so člani »Dopolavora«. — Isto tako je tudi v Prestranku, kjer ima ta organizacija skoro vsako soboto zvečer kakšno prireditev. K tem prireditvam pa ne puste druge kot člani. Kakšna škoda vendar za vse one, ki niso člani »Dopolavora«!

STRAŠNO VIŠOKE KAZNI ZA MALO TIHOTAPSTVO

Trst, februarja 1934. — (Agis.) — Tu se je vršil proces proti Ivanu Urbasu, Josipu Kozmovcu in Josipu Zakrajšku, jugoslovanskim državljanom, doma iz Cerkanje. Obdolženi so, da so dne 2. januarja t. l. vtihotapili iz Jugoslavije 3 kg kave, 2.000 cigaret in 400 gramov tobaka, in so bili radi tega obsojeni vsak na 3 leta zaporu in 670 lir denarne kazni.

Kogovšček Josip, star 39 let iz Godoviča nad Idrijo, je bil dne 23. t. m. obsojen pogojno pred goriškim sodiščem, radi vtihotapljenih 20 kg moke, na 3 mesece in 2.000 lir denarne kazni.

Trstu od strani antantne vojske odgovorili vrhovni komandant zavezniške vojske na italijanski fronti general Diaz z lakonsko brzojavko: »Mandero soccorsi Trieste, Diaz.« — in da je general Pettit izjavil ob izkrcanju v Trstu: »da je zasedel Trst v imenu Nj. V. kralja Italije«.

Kakršnen vtis je napravila ta izjava na nas, ni težko uganiti, toliko bolj ker kaj takega nismo mogli pričakovati v momentu, ko so na fronti razpravljali o premirju, in ko sem jaz sam poslal posredovanjem komandanta Benetk jugoslovanskemu odboru v Pariz dolgo brzojavko v italijanskem jeziku, v kateri sem jasno in nedvojbeno naslikal pravo stanje v Trstu in Pulju, razložil tudi svrbo potovanja te torpedovke, katero je naš Narodni odbor odstopil tej delegaciji jedino pod izrecnim pogojem, da poišče antantno brodovje in da se le od njeza poišče pomoč mestu Trstu.

Tako se glasi to merodajno pojasnilo odličnega našega zastopnika na tej zgodovinski torpedovki, last takratnega našega Narodnega odbora v Trstu. Jasno je torej, da ni res, kar tvrdi dr. Tuma, marveč res je, da je imela delegacija pismen nalog rešiti »Comitato di salute publica«, naj poišče pomoč ne italijanske marveč — antantne flote. Da so Lahi potem vso reč drugače skuhal, je vprašanje zase, — in nam je tudi pozneje bilo bolj jasno. Saj Italijani niso zasedli le Trsta, marveč vso našo krasno zemljo, do

KAKO SE ZAROBLJUJU DUŠE NAŠE DJECE?

Teška boleš Vojvotkinje d' Aosta služi u propagandne svrhe.

Pula, februarja 1934. — Vojvotkinja d' Aosta, koja sa svojim mužem stanuje u Miramaru kod Trsta u dvorcu, koji su uzurpirali iz imperijalističkih razloga, da bi bili na granici, otišla je na put u Afriku i tamo obolila. Njezina je boleš teška. Novine su o tome na veliko pisale, a fašističke vlasti prisilile su sve svećenike po Julijskoj Krajini da drže mise za zdravlje bolesnice, a naš narod je morao da pođe u crkvu. Po školama se govorilo o vojvotkinji, a naročito se velika pažnja posvetila azilima, u kojima se odnarođuju mala slavenska djeca. Ta naša mala nevina djeca bila su prisiljena da dnevno mole neke naročite molitve, u kojima se veliča Vojvotkinja i njezin muž. A da bi im taj događaj ostao što bolje u pameti, iz azila su se slali telegrami maloj vojvotkinji Margareti, kćerici bolesne vojvotkinje. To je sve dobro došlo, da bi se naša djeca što više vezala na »veliku italijansku domovinu«.

PRAZNICI NISU ZA SKOLU NEGO ZA BALILSTVO.

Značajna okružnica talijanskog ministarstva prosvjete

Pula, februarja 1934. — Ministarstvo prosvjete u Rimu razaslalo je svim proveditorima za škole okružnicu, kojom ih upozorava, da se učitelji moraju držati ovoga: oni u subote ne smiju davati djeci zadaće, koje bi morali preko nedjelje obavljati i uopće ne smiju im davati zadaće pred praznike, jer nedjelje i praznici ne pripadaju školi nego organizaciji Balilla.

U slobodnim danima djeca ne trebaju dakle učiti nego se samo vježbati vojnički. Bilo je naime opaženo, da zbog prevelikog okupiranja školom organizacija Balilla ne može na napreduje onako kako bi trebalo. A naročito je sada, otkako mnoge čete balilla imaju puške, potrebno da se što temeljitije nauče s njima baratati.

BALILE DOBIVAJU PUŠKE.

Tršćanski licej Dante daruje puške balillama legije Oberdan.

Trst, februarja 1934. — »Piccolo« javlja, da je Administrativno vijeće školske blagajne liceja »Dante« stvorilo zaključak, da će kupiti 25 pušaka tipa »Balilla« za naoružanje Centurije mošketicera 714 mješovite legije Oberdan, koja je sastavljena od učenika toga liceja. Pokrajinski komitet »Opera Balilla« primilo je do znanja tu odluku i pokazuje na taj primjer kao na uzor saradnje između škole i balilske organizacije.

To je dakle uzoran rad, da se škola brine za naoružanje dječaka puškama! Dotle je već pala talijanska škola...

FAŠISTIČKA ŠKOLSKA SVJEDODŽBA BEZ IJEDNOG VELIKOG SLOVA

Kuda vodi fašistički »modernizam«.

Trst, februarja 1934. — Školska svjedodžba u Italiji zove se »pagella«. Smješno ime, jeli? A i ta je »padjela« doista premalo ozbiljna stvar. Ni izdaleka slična školskim svjedodžbama u ostalim naprednim zemljama. Na toj su padjeli sve neke reklame, recimo za balilske puške, koje »najjeftinije snabdjeva« ta i ta tvornica...

I svako toliko neko se sjetit pa izmjeni formulare za padjele. Sad su crvene, sad su zelene, sad opet s ovim crtežom, sad s onim. To je sve udešeno, da bi se na tim padjelama zaradilo. Djeca ih plaćaju. A svaka stoji 5 lira!

Sad se neko sjetio, da bi opet trebalo modernizirati te padjele. I došao je novi tip. I promislite kakva je na njima novost: sve je udešeno tako, da na padjeli nema ni jednog velikog slova. I naslov padjele i sve što je na njoj napisano sve počinje s malim slovom.

Nekome ja sušnuo u glavi, da bi trebalo na školske svjedodžbe uvesti takozvani »novenčizam«. »Novenčizam« to je u Italiji jedan literarni i umjetnički pokret, koji je u ostalim nacijama već davno preživio, ali Italija je za ostalim svijetom u stalnom zaostajanju otkako vlada fašizam. Taj umjetnički pokret uvodi sve neke čudne stvari, a među ostalim i to, da se nigdje u pjesmama ne rabj veliko slovo. U Jugoslaviji je taj pokret bio počeo da se kopirca oko 1922 i štampano je i tamo nešto malo pjesama s malim početnim slovima, ali su ljudi uvidjeli da je to glupost, pa su to napustili. U Italiji se tome toliko dive, da su mala slova uveli čak i na padjele...

I sad promislite, kako će to odgojno djelovati na tu školsku djecu, kad prime tu novu padjelu! Oni od sada unapred neće više vjerovati učitelju, da je potrebno znati i velika slova, kad ih čak ni ministarstvo u Rimu ne priznaje. Sad će djeca u drugom razredu biti manje napredna od one djece u prvom, koja pišu doista samo malim slovima. Svakako velika fašistička mudrost dovela je do još jednog apsurdna, koji u malom pokazuje, kako je u Rimu doista sve pošlo nizbrdo.

Padjelu zovu u Julijskoj Krajini i jednostavno »pagela« (platite je), jer je to jedan uistinu veliki porez, koji moraju tako često da plaćaju roditelji školske djece. Pet lira nije danas mala stvar.

PRIPRAVE ZA ELEKTRIFIKACIJU ŽELEZNIŠKE PROGE

Trst, februarja 1934. — (Agis). — Pred kakšnim letom je italijanska vlada odobrila načrt za elektrifikaciju železnice. V tem načrtu je bila upoštevana tudi elektrifikacija železniških prog v Jul. Krajini. Pri postaji na Opčinah so pričeli z delom velike elektrarne, katere naj bi preskrbovala vso progo Nabrežina—Postojna z električnim tokom. Z delom zelo hitro, tako da bo elektrarna končana že letošnje jeseni. Pri tem je pa prišlo več kmetov ob zemljišče, ki so ga mogli odstopiti za elektrarno. Italija se je že zdavnaj odločila za elektrifikaciju vseh svojih, zlasti pa važnejših žel. prog. S tem bi se rada otrešla nakupa premoga v tujih državah, ker ga sama nima, obenem pa skrcila svoj uvoz.

ADAPTACIJA PROGE REKA—ŠT. PETER

Reka, februarja 1934. (Agis). — Znano je, da je železniška proga Reka—Št. Peter (na Krasu) izpadla iz načrta elektrifikacije železniških prog. Iz kašnega vzroka je ta proga izpadla iz načrta, ni znano. Letošnje leto pa jo bodo baje popravljali in zboljševali. Razširili bodo tudi nekatere manjše postaje. V Kilovčah, to je na tej progi prva postaja od Št. Petra, so pričeli že s pripravljalnimi deli. Postaja bo dobila še en železni tir, ter bo nekoliko razširjena. Čemu jim bo služilo, ni znano. Postaja ni lahko dostopna z avtomobili, ali celo z vozovi ne v sled skrajno slabih in zanemarljivih poti. Razen zelo majhnega potniškega prometa, ni tu drugega, zlasti danes ne. V slučaju dobre sadne letine pa se morajo okoliški kmetje za izvoz češpeli, jabolk in drugega sadja, itak posluževati drugih postaj, kot n. pr. trnovske ali šentpeterske.

DIVJI PRAŠIČI V REŠKI DOLINI

Reka, 25. februarja, (Agis). Letošnja zima je bila razmeroma z drugim precej dolga. Tudi mraz je prav dobro pritiskal in vse je kazalo, da se bo ponovila huda zima iz l. 1929. (Nič čudnega, če se je takrat v takem mrazu rodil zloglasni lateranski pakt...). Snega pa je bilo letos toliko, da ga ne pomnijo najstarejši ljudje. Radi tega so posebno trpele živali, ki niso mogle dobiti hrane. Večkrat so celo prišle do človeških hišališč. Precej veliko vzmernjenje je zavlačalo, ko so se pojavili tudi divji prašiči v okolišnih gozdovih. Posebno še, ker niso bili samo posamezniki, ampak so se klatili kar v skupinah. Pravilo, da so povzročili precejšnjo škodo kmetom v Brklinih. Domačini so jih lovili in preganjali kolikor so mogli, zatreli pa jih niso, ker nimajo nikakega orožja fašistična milica pa premalo poguma.

SLUČAJ RIZZATTIJEVE ŽAGE V AJDOVŠČINI

Gorica, 25. februarja (Agis). Znano je, da je Rizzattijeva žaga pred časom bila hudo prizadeta po velikem požaru, ki je napravil znatno škodo. Požar je zbruhnil okoli 5 jutraj. Najprej je začelo goreti v stranski baraki, kjer so bili nastavljeni stroji za sušenje lesa, potem pa se je ogenj razširil še na druge objekte. Na pomoč so prihiteli gasilci iz Vipave. Gorice in celo iz Trsta, ki so požar pogasili. Škoda je bila precejšnja in znaša okoli 800.000 lir ter je le deloma krita z zavarovalnino. Radi tega požara sta bila aretirana dva nočna čuvaja, katere so sumili, da sta s požarom v kakvi zvezi. Aretirali pa so tudi vsakega cerkovnika radi tega, ker m zvonil plat zvona. Ker so bili svi trije nedolžni, so jih kmalu izpustili. Cerkovnika pa so kaznovali na drug način, in sicer s tem, da so mu odvzeli plačo in jo ne dobiva več od tega dogodka.

Kar je pogorelo so kmalu spet popravili in prenovili tako, da danes žaga obratuje v istem obsegu, kot prej če ne v še večjem. Zanimivo je, da se je Rizzatti priselil iz Trsta pred 12 leti in je bil začetka zaposlen kot trgovski pomočnik pri Repiču, znanim domačim lesni industriji. Nato si je kupil malo žago in sčasoma razširil svoj obrat ter ga je nato s državno podporo še znatno dvignil in povečal, tako, da dela veliko konkurenco domačim podjetjem. Rizzatti je kupil tudi velikanske gozdove na Nanosu od znanega veleposelnika Jurca iz Postojne. Že omenjeno domače podjetje Repič pa je moralo ustaviti svoje obratovanje radi prevelikega obdavčenja.

KRK I RAB SPADAJU U »TRI VENECIJE«?

Kako Talijani vode računa o »svojim otocima«.

Trst, februarja 1934. — Izišla je mješna revija »Tre Venezie«, koja se bavi problemima pograničnih krajeva. U posljednjem broju izišao je i članak Gina Tomajuola, u kojem se opisuje Krk i Rab »gemma del Quarnerollo... Zar se ti jugoslavenski otoci već računaju u »Tri Venezie«?

DROBIŽ

Franc Šinigoj iz Dornberga, star 25 let je bio obsoljen na 157.100 lir denarne kazni in povraćilo stroškov, ker je držal doma neobdavnice žganje.

Na 50 lir denarne kazni in povraćilo stroškov je bila kaznovana Marija Sedej, stara 64 let iz Laniž pri Otaležu, ker ni plaćala carine za ½ kg vtihtopljene kave. Klem letu znižala število osoba na 6000. (Agis).

Slovenci odnesli prvo darilo v fašistovskih smučarskih tekmah

katerih se je udeležilo 500 moštev »Dopolavora«

Pri smučarskih tekmah fašistične delavske prosvetne organizacije »Dopolavora« v Roccaresu, katerih se je udeležilo nad 500 moštev iz vse Italije, so odnesli prvo darilo »dopolavoristi« iz Trnovega (na Trnovski planoti).

To so Mirko Skok, Mirko Makuc, Milan Makuc, Viktor Krivec in Florian Krivec.

Najlepše šele pride. Ko so se pripeljali v Gorico, so jih na postaji čakali: prefekt Introna, pokrajinski predsednik Morassi, podžupan Giordano, poveljnik legije Insonzo, predsednik fašistične zveze, finančni intendant in razni drugi uradniki. Mirka Skoka, ki je vodil četo, je nagovoril sam

prefekt in mu častital. Nato se je razvil s postaje sprevod s fašističnimi godbami, ki je šel po glavnih ulicah.

Čast goriške pokrajine so torej rešili Slovenci. Če so včlanjeni v »Dopolavora«, na dejstvu prav nič ne spremeni. Fašisti so zatreli vse slovenske prosvetne in sportne organizacije.

Mladina je povsod navdušena za spert in se kaj rada udeležuje tudi tekm, ki jih prirejo fašistične organizacije.

Kdo bi si bil mislil, da pojedejo na postajo pozdravljat slovenske fante najvišji oblastniki v deželi, ki uravnava svojo politiko po »Piccolovih« krilaticah, da so Slovenci barbari? (Ponedeljski Slovenec).

SLAVENSKA PREZIMENA I FAŠISTIČKI ŠPORT

Interesantni detalji iz Rijeke

Sport se danas u državama sa fašističkim režimima mnogo upotrebljava za propagandu. Samo što se taj sport u raznim državama vodi na bazi nacionalne propagande, koja ne ide na štetu nikojim manjinama u toj zemlji. Taj se slučaj međutim ne može vidjeti kod naših najbližih susjeda.

Kod njih je sport kao i u Njemačkoj jedno vrlo jako propagandno sredstvo. Samo se u tome sportu vode mnoge represalije protiv naših ljudi, koji su u »njihovom« sportu najjači i najbolji. U prvom redu njima je trn u oku onaj naš jugoslavenski »ić na kraju prezimena naših sportaša. Mnogo su oni radili i rade već petnaest godina na tome da se onaj »ić iskorjeni iz prezimena naših ljudi nastanjenih onkraj mora. Negdje su i uspjeli, jer su naši ljudi morali nato pristati pošto im drugog izlaza nije bilo. Tako se na primjer samo kod momčadi »U. S. Fiumane« može vidjeti masa tih iskrivljenih imena. Svi od prvog do zadnjeg, svi igrači su Slaveni. To svjedoči njihovim prezimima koje se je doskora pisalo onakovo kako je zaista i bilo, ali je od prije nekog vremena po talijanskim vlastima ukinut onaj njima toliko smetani »ić.

Tako na primjer postava »U. S. Fiumane« sada glasi: Raicovich (ovaj se još ne da), Maras (Marač), Bernardis (Bernardić), Berghi (Brgić), Paulini (Pau-

linić), Miliani (Milinović), Carloni (Karlovčić), Frogia (stara i poznato ime hrvatskih Riječana), koji su se nazivali Frolje), Zuliani (Zuljić), Zidari (Zidarić) i Pagnoni (taj je jedini koji imade od »rođenja« svoje prezime a da mu ga nisu krstili).

Međutim ovo još nije jedini način, kojim se od naših ljudi onkraj mora traži, da silom zaborave na svoje slavensko porijeklo. Imade ih još masa. Tako na primjer kod nastupa njihovih momčadi na teren, cijela momčad imade pozdraviti »romana« publiku. Svaki puta događa se da po neki igrač to ne će da učini. Osobito se to vidi kod slobodnih klubova na Rijeci. Zbog toga može se čitati u Glasniku foruma slobodnih klubova na Rijeci, više puta kako se pojedinci — igrači sa slavenskim prezimenom nećakuju i ne će da pozdrave »romana« Time ovi igrači učine »sportski prekršaj« te ih se stavlja pod sportski disciplinski sud, od kojeg bivaju kažnjavani.

Međutim to im sve ne pomaže mnogo. Sve one mjere koje su naši susjedi poduzeli da unište u našim ljudima duh Slavstva, sve im to ništa ne pomaže. Naš će čovjek pokazati neki vanjski znak tobožnje pokornosti ali će u svojoj duši ostati zauvijek samo Slaven, to neka znaju oni preko...

Suvić i prisilna promjena prezimena u Julijskoj Krajini

Zašto Suvić ne mijenja svog slavenskog prezimena

Suvićeva akcija u Budimpešti i Beču nije donijela bogzna kakvih uspjeha, ali on je ipak ovih dana bio čovjek, o kojem je čitava evropska štampa pisala. Taj trščanski renegat porijeklom je Dalmatinac Hrvat. On je u Budimpešti s Gömbösom govorio hrvatski, jer Gömbös ne zna ni talijanski ni francuski. Suvić je u fašističkoj hijerarhiji postigao veliku karijeru, ali on se ipak nije prekrstio, nego ostaje i dalje Suvić.

Mussolini nije Suviću mogao da »digne« jednu karakteristiku i da ga sasvim udesi da bude u skladu s onom politikom, koju Italija vodi u jednom dijelu Srednje Evrope: Suvić je ostao Suvić i nije se prekrstio u Magrinija. I eto sada u Berlin Suvić nosi to svoje skromno slavensko ime, da ga u toj slavenskoj formi kroz sve ove dane bilježe na prvim stranicama svih velikih internacionalnih listova.

Talijanski službeni list »Gazzeta Ufficiale« već nekoliko godina dnevno donosi hiljade vladinih dekreta, kojima se slavenska prezimena ljudi u Julijskoj Krajini prema jednom zakonu iz godine 1926 pretvaraju u talijanska. Na osnovu toga zakona pretvaraju se u talijanski oblik čak i prezimena na grobnim napisima, na križevima po seoskim grobljima u Istri i Goričkoj. Ko neće da se služi prezimenom, koji mu se određuje, kažnjava se globom i zatvorom.

Pred nekoliko dana je izišao već valjda hiljaditi članak u riječkoj »Vedetti d' Italia«, u kojem se traži, da se ubrza taj proces izmjene prezimena, jer još uvijek ima u Julijskoj Krajini ljudi, koji se svojim prezimenom »izvrgavaju opasnosti, da ih se zamijeni sa Hrvatima... Slavensko prezime je grijeh, to je antidržavna demonstracija i ko ga nosi, kako kaže »Vedetta«, može da snosi sve one posljedice, koje ta demonstracija izazivlje. Italija neće biti zadovoljna, dok se sva slavenska prezimena u Julijskoj Krajini ne istrijebe, jer je to »velika nacionalna potreba«. Juljska Kra-

ina ne smije ničim pokazivati da je slavenska... Italija je zato dirnula u ono, što je čovjeku najsvetije i najdraže, ono od čega se samo zločinac s lakoćom dijele.

I ako su mnogi fašistički prvaci renegati već od samog početka promijenili i na vlastitu inicijativu, svoja slavenska prezimena, a pogotovo su mnogi bivši talijanski dobrovoljci iz Julijske Krajine zamijenili svoja prezimena prezimenima, pod kojima su služili u talijanskoj vojsci Suvić to nije učinio. On je ostao Suvić, ali ne možda zato, jer ne odobrava Mussolinijevo nasilje nad slavenskim prezimenima u Julijskoj Krajini. On je naprotiv, možda i suradivao u tom nasilju. I mi nemamo namjere da ga branimo i da ga ističemo kao krijeponsnika, nego naprotiv njegovim slučajem želimo samo da ilustriramo svu infamiju jednog historijskog djela fašizma u Julijskoj Krajini.

Suvić je svojim zadržavanjem slavenskog prezimena pokazao, da shvaća značenje koje za čovjeka ima prezime, ma kakvo bilo, i time je pokazao, da njegovo renegatstvo nije sasvim ugušilo osjećanje za fine. Ali baš zato je tim teže, kad on suradjuje sa sistemom, koji u Julijskoj Krajini na tom terenu počinja nasilje najgorih vrsti, i zato se još manifestuje očitije njegova nekarakternost. Tu nekarakternost ne ublažava onaj mrvicač osjećanja za više značenje prezimena, koje pokazuje time što se nije prekrstio u Magrinija.

Ovih dana, dok se bude u internacionalnoj štampi pisalo u veličini događaja pomalo i slava Suvićeva, možda će se u velikom svijetu neko i zapitati: Suvić, nije li to slavensko prezime?...

Možda će neko znati i nešto više o njemu. A možda će neko znati i za fašistički zakon o prezimenima u Julijskoj Krajini i zapitat će: Suvić? Zašto ne Magrinij?

I možda Suvić tako pronoši svijetom propagandu za jednu stvar, koju bi veliki svijet trebao već jednom da uzme ozbiljno u evidenciju.

Židovi i njihova prezimena

U zagrebačkim židovskim krugovima u posljednje vrijeme govori se mnogo o promjeni prezimena na židovski oblik.

U židovskom narodnom društvu nedavno je jedan zagrebački odvjetnik održao predavanje o hebrejskim imenima te je pleđirao za to da se imena mijenjaju, u koliko ih tko želi izmijeniti, samo u stara hebrejska a ne da ih pojedinci eventualno slaviziraju. Inače neka Židovi ne uzimaju imena hrvatskih ili srpskih porodica. Pravi Židovi moraju imati čisto hebrejska imena.

Tim povodom govoreno je i o proceduri kod promjene imena u smislu Zakona o

ličnim imenima. Da bi se izbjegli veliki troškovi i duge administrativne procedure, predlaže se da židovske bogoštovne općine ili slične ustanove počnu nadležnim vlastima kolektivnu predstavku za promjene imena svojih članova.

Tako je u Jugoslaviji. Ovdje Židovi imaju pokret za hebrejizaciju svojih prezimena i otvoreno se vodi agitacija, da se njihova prezimena »ne slaviziraju«. U Julijskoj Krajini Italija pak bezobzirno italijanizira slavenska prezimena zakonom. Dvije zemlje, dva shvaćanja, dva morala.

U ITALIJI MOŽE DA POSTOJI SAMO JEDNA NARODNOST

»Giornale d' Italia« o cionističkom pokretu.

Trst, februara 1934. — U Italiji ima takodjer Židova. Oni su međutim većim dijelom italianizovani. Ali u novije vrijeme, pod utiskom događaja u Njemačkoj, počelo se i među talijanskim Židovima osjećati izvjesno komešanje. Cionistički pokret počeo se i ovdje buditi. I došlo je čak do neke polemike u rimskim listovima. »Giornale d' Italia« oštro napada talijanski cionistički pokret i otvoreno ga smatra antidržavnim. Nas ta čitava stvar interesuje samo kao pojava, koja baca refleks na narodnosti, koje bi eventualno postojale u Italiji. »Giornale d' Italia« smatra cionizam pokretom, koji razvija kod talijanskih Židova osjećaj, da pripadaju jednom drugom narodu, a ne talijanskom, pa ga zato napada. »Giornale d' Italia« kaže:

»Cionizam nastoji, da vrati u individualnosti jedne države individualnost jevrejske nacije. U vezi s time, onaj, ko je pristaša cionizma, pristaša je njegovog etničkog principa i priznaje se po narodnosti Jevrejinom, a ne viš. Talijanom. Fašistička država je priznala jevrejskoj religiji slobodu i zaštitu na talijanskom teritoriju, ali ne može da tolerira pod firmom religije u Italiji formiranje dvostruke narodnosti.

I bez obzira na cionizam, ova su načela fašizma vrlo značajna. U Italiji ne smije da postoji nikakva druga narodnost nego samo talijanska. Ako je neko talijanski državljani, on ne smije da bude druge narodnosti nego talijanske. Tako tvrdi »Giornale d' Italia«. To je uostalom ono načelo, koje fašizam provodi u Julijskoj Krajini i Južnom Tirolu.

Talijani nam uzimlju Grabara

i slave ga kao heroja za talijanstvo Istre — Još jedna infamija trščanskog »Piccola«

Trst, februarja 1934. — U trščanskom »Piccolu« izašla je prošlih dana serija članaka, u kojima se iznosi historijat onih događaja u austrijskoj mornarici, koji su svojim revolucionarnim karakterom navještali slom Austro-Ugarske. U tim je člancima iznesena kronika poznatih događaja u mornarici u Boki Kotorskoj februara 1918.

Naši jugoslavenski mornari Berničević, Grabar, Zigorčić i Raš pokušali da dignu revoluciju, ali su bili svladani poslije prvih uspjeha, koji moraju da izazivlju divljenje. Oni su bili 7. februara 1918 osuđeni na smrt i streljani. Umri su, ali Austriji je bio zadan prvi udarac, koji joj je nešto kasnije donio smrt. Grabar i njegovi drugovi užurbali su baš svojom smrću raspad monarhije. Od toga dana revolucionarni duh je u austrijskoj mornarici naglo se širio i obuzeo je sve.

To priznaje fašistička štampa, ali nam uzimlje Grabara i prikazuje ga kao Talijana i borca za Talijanstvo Istre i Dalmacije. Nacionalnost ostalih heroja »Piccolo« ne dira. Grabar je međutim jedini Istranin, iz Porečine, i ko bi se danas u Istri usudio reći, da Grabar nije bio Talijan! »Piccolo« čak citira neke izjave, koje je u istrazi Grabar tobože rekao i koje svjedoče, da je on Talijan. On se u istrazi usprotivio, da se o Italiji govori kao o »neprijatelju«. On je rekao, da je »Italija nacija, koja se bori za slobodu ugnjetavanih. I zato »Piccolo« govori o Grabaru kao o Talijanu.

Međutim poznato je svakomu, ko je živio u doba rata, da se onda u slavenskim krugovima Italija doista poštovala i govorilo se o njoj kao o prijatelji. Pa čak bila je i poslije rata, Talijani dočekani su od naših prestavnika najsrdačnije, kad su ušli u Julisku Krajinu...

Poznato nam je, da je Grabar istarski Hrvat. To mu uostalom kazuje i ime. Mi međutim ipak pozivamo sve one, koji znaju nešto o njemu, da nam to jave i mi ćemo sve te podatke objaviti u listu, da temeljito dokažemo, kako je »Piccolo« lagao.

POKUSNE MOBILIZACIJE MLADIH FAŠISTA.

Fašistička Italija sprema omladinu za svaku eventualnost.

Pazin, februara 1934. — Prošle nedjelje u blizini Pazina bila je koncentracija svih mladih fašista iz čitave srednje Istre. Isto takva mobilizacija obavljena je i u Liburniji. Viši fašistički organi po naredjenju iz Rima žele da vide u ovakvim vježbama kako bi u slučaju potrebe uspješla mobilizacija. Naravno se sada u doba događaja u Austriji u fašističkim redovima opaža čudno kretanje i neka užurbatost, koja je vrlo značajna.

FINANCI, KOJI SU UBILI ANDJELA KRIZMANA RIJEŠENI OD RIJEČKOG SUDA.

Rijeka, februara 1934. Ovih dana je pred riječkim sudom vođen proces protiv dva talijanska financa, koji su ubili Andjela Krizmana, koji je krumčario malu količinu robe iz slobodne zone. Financi su riješeni svake krivnje i oslobođeni, a sud je išao čak tako daleko, da je drugove ubijenog Krizmana osudio na zatvor i globu...

OBRAČUN DELA EMIGRANTSKIH ORGANIZACIJ

V DRUGEM POSLOVNEM TROMESEČJU 1933-34

SEJA EMIGRANTSKEGA DIREKTORIJA V LJUBLJANI

Zvezni emigrantski direktorij se je po svojem zadnjem zagrebškem zasedanju sestel to po, po treh mesecih, v Ljubljani, tem drugem največjem emigrantskem centru, da premeri pot organizirane emigracije v drugem poslovnem tromesečju, da ugotovi stališče emigracije in njene odnose do sedanjih zunanje-političnih momentov z ozirom na problem Julijske Krajine.

SPOMIN NA NOVE ŽRTVE NASILJA IN PROTEST EMIGRACIJE

Predvsem se je zvezni direktorij spomnil zadnjih dveh naših žrtv Juriševiča in Stifaniča, padlih pod sistemom novega obsejstnega ali sistematičnega terorja policijskih organov fašističnega režima. Zvezni predsednik je podrobno obvestil direktorij o stališču zveznega vodstva napram tem krvavim nasiljem. Dotaknil se je pri tem še nekaterih drugih nasilnih dejanj fašističnih oblasti proti našim bratom v Julijski Krajini, radi katerih bi bil potreben javen demonstrativen protest ne samo emigrantske, ampak splošne javnosti. Zvezno vodstvo čaka na daljši razvoj teh poslednjih nasilij, da bo po potrebi dalo navodila emigrantskim organizacijam glede protestiranja. Zvezni direktorij je sprejel na znanje razloge, ki so vodili zvezno vodstvo v njegovem dosedanjem zadržanju napram zadnjim nasiljem, je odobril vse mere in stališče, ki jih je v tem oziru zavzelo zvezno vodstvo. Posamezne emigrantske organizacije se lahko obrnejo na zvezno vodstvo po potrebna pojasnila, v kolikor so jim potrebna pri njihovem delovanju v javnosti.

JUBILEJ G. JOSIPA KRMPOTIČA

Ker praznuje ravno te dni poznani narodni borec in revolucionar še iz predvojnih časov sedanjosti posebno na socialnem polju agiliti emigrantski javni delavec Josip Krmpotič, sedamdesetletnico svojega življenja, mu je zvezni direktorij poslal sledečo brzojavko: »Zvezni emigrantski direktorij zbran na svoji seji pozdravlja navdušeno svojega nestora, kateremu najskrenejše častita k jubileju ter mu pošilja vroče želje za zdravje in dolgo življenje na korist in čast Istre in emigracije.

POLITIČNA SITUACIJA IN EMIGRACIJA

Izčrpno poročilo predsednika o delu in stališčih zveznega vodstva v posameznih političnih situacijah tekom zadnjega tromesečja je trajalo nad tri ure, ter je seznanilo direktorij podrobno z vsem delom zveznega vodstva ter vsemi političnimi momenti zadnjih mesecov, važnimi za probleme Julijske Krajine. S posebnim odobravanjem je vzel zvezni direktorij na znanje stalne, skoraj dnevne korake, ki jih podvzema zvezni predsednik, da bi se rešilo na ugodne način vprašanje emigrantske brezposlenosti. Pooblastil ga je zato direktorij, da nadaljuje svoje delovanje v dosedanjih smeri. Posebno pozornost članov direktorija je privleklo naše poročilo, od kako nevarnih skritih sovražnikov so obdana posamezna emigrantska društva. Nasprotno se ne zadovoljuje, da je uničil vsako svobodno, organizacijsko delovanje in življenje našega naroda v Julijski Krajini, ampak streže po življenju in hoče uničiti tudi emigrantske organizacije. Društva so bila potom posebne okrožnice opozorjena in se ponovno opozarjajo, da pazljivo čuvajo, da bi naši nasprotniki ne mogli škoditi emigrantskim interesom.

BOLGARSKA IN JULIJSKA KRAJINA

Zvezni predsednik je razvil pred člani direktorija zanimivo sliko svojega potovanja v bratsko bolgarsko prestolico Sofijo. Zvezni direktorij je na podlagi predsednikovega poročila vzel v praktično presojo, da vse možnosti seznanjanja bolgarske javnosti z našimi problemi, z vprašanjem Julijske Krajine ter identičnost interesov znatnih delov bolgarske emigrantske javnosti z našimi interesi. Zvezni direktorij zato pozdravlja jugoslovensko-bolgarsko zblizevanje, ter pozivlja vso našo emigrantsko javnost, zlasti pa emigrantske organizacije, da delajo v jugoslovanski javnosti na zblizevanju z Bolgari ter da podpirajo jugoslovensko-bolgarske lige v naši državi, ali pa da pomagajo k njihovim ustanovitvam, pjer jih ni. Kot je pred vojno naš narod v Julijski Krajini prednjačil v jugoslovanski miselnosti, tako naj emigracija, kateri edini je od celega našega naroda mogoče izražati svoje politično mišljenje, zastopa idejo čim ožjega sodelovanja in sožitja z brati Bolgari na korist širih jugoslovanskih interesov ter s tem tudi interesov Julijske Krajine.

PROSTOVOLJCI IZ JULIJSKE KRAJINE V BORBI ZA JUGOSLAVIJO

Zvezni direktorij ponovno apelira na vsa emigrantska društva, da postanejo center zbiranja vseh listih, slik in poročil o nasilstvih in preganjanjih v Julijski Krajini iz preteklih let in sedanjega časa. Posebno pa bo morala emigracija čimprej iznesti pred javnost vse napore in žrtve, ki jih je položil naš narod v grajenje jugoslovanske države; zabeležiti in točno popisati moramo vse žrtve prostovoljcev iz Julijske Krajine, na solunski fronti, v Dobrudži, v Pivkovem oddelku na italijanski fronti, na korški, ruski in drugih frontah, kjer so padli naši ljudje za novo skupno domovino Jugoslavijo. Italijanska irrendenta je znala na vse mogoče načine reklamirati in povečevati svoje dosti manjše prostovoljne žrtve za Italijo. Naprošajo se prostovoljci, da se oglašijo pri emigrantskem organizatorno-propagandnem odseku v Ljubljani s podrobnimi podatki o svojem prostovoljskem delovanju za Jugoslavijo.

VPRAŠANJE ENOTNOSTI NAŠE ORGANIZACIJE

Zvezni direktorij je podrobno proučeval vedno bolj nujno vprašanje enotnih emigrantskih organizacij. Vzel je na znanje poročilo zveznega vodstva in organizatornega odseka ter je po daljši debati še nekoliko izpopolnil njune načrte. Potreba bo tiskati večjo množico enotnih legitimacij, za kar je pa potreba imeti na razpolago večje denarne vire. Pomanjkanje denarnih sredstev je bilo dosedaj glavna ovira, da se izkazne dosedaj niso mogle dati še tiskati. Pozivajo se vsa emigrantska društva, katera so ostala brez legitimacij, da še nekoliko počakajo na nove enotne legitimacije.

STATISTIKA BREZPOSLENIH IN KONTROLA

Poročila posameznih zveznih emigrantskih odsekov so pokazala naraščanje dela in pa tudi uspeha v skoraj vseh odsekih. Pročelniku socialnega odseka, gospodu Lužniku, ki je prvi prišel s poročanjem, je zvezni direktorij izrazil svoje častitke k njegovi čili sedamdesetletnici. Socialni odsek je potom marljivo dela med posameznimi emigrantskimi organizacijami zbral dragocen material o brezposelnosti in o načinu in količini razdelitve podpore med brezposelnimi emigranti v posameznih emigrantskih centrih. Na podlagi statističnega materiala poslanega od posameznih emigrantskih društev socialnemu odseku bo mogoče voditi točno evidenco o delomrznih emigrantih, ki samo lovijo podpore v posameznih emigrantskih društvih. Dalje bo mogoče razdeliti nabrane svote v sorazmerju s številom in potrebami brezposelnih emigrantov v posameznih emigrantskih centrih.

POMOČ BANSKIH UPRAV

Posebno pohvalna je bila inicijativa socialnega odseka, ki se je obrnil na vse banske uprave v državi spomenicami, da bi podprle v svojih socialnih akcijah tudi emigrante naseljene v njihovih banovinah. Banski svet dravske banovine je na svojem zasedanju dne 9. II. uslišal utemeljeno prošnjo socialnega odseka ter odobril svoto 100.000 dinarjev za pomaganje emigrantov v dravski banovini. Za razmere in življenje emigracije v dravski banovini je zanimivo poročilo banskega svetnika g. Tavčarja Ivana, zato ga prinašamo v celoti po stenografskem zapisniku:

Tavčar Ivan: Gospod ban! Preko te spomenice primorskih emigrantov ne moremo iti tako molče in se zadovoljiti z izjavo, da je v ta namen določen znesek 200.000 Din. Upoštevati pa je še, da teh 200.000 Din ni določenih izključno za primorske emigrante, ampak tudi za podpore za naše priseljence iz Vestfalije, Francije itd., ki prihajajo v vedno večji meri nazi v našo državo. Mnenja sem, da bo teh 200.000 Din komaj zadostovalo za te doseljence iz tujih držav in da potem ni prava-zaprav nobenega denarja za naše begunce iz zasedenega ozemlja.

Gospodje, saj ni treba, da bi Vam tukaj povdarjal bedo in stisko ljudi in težke razmere pod katerimi so bili prisiljeni zapustiti svoje domove in pribežati v Jugoslavijo. Jaz sem imel priliko priti z njimi v stik in moram reči, da mora človeka za-boleti v srce, ko vidi, te ljudi brez vsake pomoči in razumevanja s strani naših ljudi tavati po cestah, brez strehe in brez primernih sredstev za preživljanje.

Gospodje, v splošni konferenci in splošnem trudu in prizadevanju tudi naših ljudi za zaslužek, vsakdo nekam postrani gleda tiste, ki pribeže iz zasedenega ozemlja, češ da domačinom odjedajo košček kruha in mnogokrat se govori o tujih dr-

žavljanih. To se govori ne samo o ljudeh, ki prihajajo iz takozvanega Primorja, ampak tudi o onih, ki so pribežali iz bivše Kranjske, iz središča slovenske zemlje. Danes smo na tem, da smatramo za tuje Slovence iz Vipavske doline, Idrije, Postojne itd.

Gospodje, treba je enkrat napraviti konec naziranju, da bi gledali kot tuje, one, ki so vsled teže političnih razmer, katero vsi obžalujemo slučajno prišli pod tujo državo. Gledati moramo na nje kot na svoje brate in sestre. Zato mislim, gospodje, da se moramo vsaj skromno odolžiti krvi naše krvi, bratom naših bratov in da, upoštevajoč skromna sredstva našega proračuna, dotiramo vsaj še 100.000 Din v ta namen. (Ploskanje).

Ban dr. Drago Marušič: Želi še kdo besede? (Nihče). Smatram, da ni nobenega dvoma, da je treba še pojačiti naša sredstva za podpore iseljencev. Iz Vašega odobranja vidim, da ste soglasni s predlogom g. Tavčarja.

Zvezni direktorij je z veseljem sprejel poročilo socialnega odseka, ki je pokazalo, da je končno tudi ta za socialno stanje emigracije najvažnejši odsek prišel z maljivim in uspešnim delovanjem. Odobreni so zato tudi vsi nadaljnji širokopotezni načrti odseka.

REFERAT FINANCIJSKEGA ODSEKA

Poročilo zveznega podpredsednika dr. Iva Račema, ki je nadomestoval zadržanega pročelnika finanjskega odseka dr. Kajina, je pa seveda pokazalo vse nepremostljive težave sedanje gospodarske krize, ki so skoraj popolnoma zavrele vsako incijativnost in delovanje finanjskega odseka, da bi izpolnil svoje glavne naloge podpiranja raznih socialnih in finanjskih akcij emigracije. Odsek bo seveda kljub vsem težavam še naprej iskal izhoda in načinov za močnejše finančno podlago gospodarsko šibkejših slojev emigracije.

STATISTIKA EMIGRACIJE

Vedno izčrpno poročilo statističnega odseka je pokazalo da ta odsek nadaljuje sistematično, z uporno vztrajnostjo težko in dolgotrajno dela zbiranja statističnega materiala o emigraciji v celi državi. Ker dosedaj niso še vse emigrantske organizacije predložile potreben statističen material o organizirani emigraciji, se podaljšuje rok do konca junija, tako da bo mogoče tudi zamudnim organizacijam v tem roku izvršiti statistiko svojega članstva. V teku je večja akcija, da se zbere v kratkem času statistični material o emigrantih, ki so pribežali preko meje od poostitve fašističnega terorja od 1929 leta naprej.

KOLENDAR IN ALMANAH »ISTRE« IN PROPAGANDNE BROŠURE

Pročelniku publicističnega odseka, ki je istočasno član konsorcija lista »Istra«, je razložil načrte konsorcija o izdaji, žepnega koledarčka, kot je letošnja »Soča«, ter še obširneje emigrantskega almanaha v obliki družinskega koledarja po nizki ceni, ki bi bila dostopna vsaki, še tako revni emigrantski družini. Za razne propagandne brošure o Julijski Krajini je že pripravljen rokopis za srbski del države, besedilo brošure za hrvaške dežele bo pripravil publicistični odsek sam, a velike sokolske dneve v Zagrebu ter vsesokolski zlet v Varšavi se hoče uporabiti za sestavo in razširjenje poljske ter bolgarske brošure.

AKCIJE PROPAGANDNEGA ODSEKA

Radi važne funkcije, ki jo mora vršiti organizatorno-propagandni odsek med emigrantskimi društvi ter pred jugoslovensko javnostjo je tudi v drugem tromesečju ta odsek moral izvrševati celo vrsto akcij. Tako je organizatorni odsek izvršil vsa pripravljana dela ter načrt za uvedbo enotne emigrantske legitimacije, je bil na raznih krajih v stikih z raznimi skupinami emigrantov za ustanovitev novih emigrantskih društev, je v kolikor so mu dopuščala sredstva skrbel za pozivljanje šibkejših organizacij, je izdal različne okrožnice in navodila društvom, zlasti pa emigraciji v Sloveniji, glede zadržanja napram domačim organizacijam in domačemu prebivalstvu, ter organiziral emigrantski tiskovni tečen za naš tisk, ter zainteresiral ljubljansko radio postajo za probleme Julijske Krajine, ter je končno zbral razen material važen za naš narod v Julijski Krajini ter za emigracijo samo. Ako bi sredstva dopuščala bi zamo-gel s precejšnjim kadrom predavateljev s katerimi razpolaga, držati ciklese predavanj v šibkejših emigrantskih organizacijah na deželi ter med domačimi društvi.

SOKOLSKI ZLET U ZAGREBU IN NAŠA PROPAGANDA

Podpredsednik dr. Ražem je poročal o pripravah Sokola III. v Zagrebu, da bi se priredila tudi v Zagrebu o priliki sokolskega zleta propagandna akademija za Julijsko Krajino, kot se je izvršila s sijajnim uspehom o priliki ljubljanskega zleta. Skupno z organizatornim odsekom se hoče pripraviti čim pestrejšo in učinkovitejšo akademijo našega trpljenja in naših nad v Julijski Krajini.

VPRAŠANJE NAŠIH KOLONISTOV

Zvezni predsednik je še končno namesto zadržanega pročelnika kolnizacijskega odseka poročal o zastoji v kolonizacijski akciji v Južni Srbiji, ker ne razpolagajo kompetentne oblasti v Beogradu z dovoljnimi krediti za izdajo brezplačnih vozovnic za prevoz inventarja kolonistov ter tudi ne s potrebnimi krediti za izgraditev primernih stanovanj. Zato se omejuje priliv novih naseljeniških družin na najnižjo mero ter se nadaljuje le akcija za notranjo izboljšanje že obstoječih naselbin. Po možnosti, ako se bodo mogle dobiti potrebne brezplačne vozovnice, se bo podala komisija par članov emigrantskih organizacij iz Slovenije, da bo natančno pregledala dosedanje obstoječe naselbine v Južni Srbiji, napravila na podlagi svojih proučevanj na licu mesta posebne referate, katere bo iznesla pred članstvo emigrantskih organizacij. Na tak način bodo na najboljši način zatrte razne napačne vesti o kolonizaciji emigrantskega življa v Južni Srbiji.

FAŠISTIČNE VOLITVE NOV TEROR

Proti fašističnim volitvam, ki se bodo vršile koncem meseca marca v Julijski Krajini za korporativno fašistično državo, dviga organizirana emigracija v imenu našega bezpravnega naroda v Julijski Krajini odločen protest, ker se te volitve, kot one v letu 1929, samo korikatura pravih volitev. Fašistični sindikati niso prinesli delovnim množicam našega naroda v Julijski Krajini, našemu kmetu in delavcu, nobenega izboljšanja njegovega življenskega položaja, ampak so mu prinesli le breme sindikalnih davkov za vzdrževanja birokracije sindikalnih uradov, dalje zapostavljanje pri delu ter izgubo vseh političnih pravic našega naroda. Volitve za korporativno zbornico bodo le lažnjiv, potvorjen izraz volje našega ljudstva, ker jih bodo vršile le fašistične organizacije brez vsake možnosti kontrole od strani nefašistične javnosti. Za emigracijo so korporativne volitve le običajen akt fašističnega terorja nad voljo našega naroda ter zato emigracija ne priznava nikakvega izida teh volitev.

Vittorio Locchi i njegova poema o talijanskoj Gorici

Trst, februara 1934. — Vittorio Locchi bio je mladi talijanski pjesnik, koji je poginuo u svjetskom ratu na moru. On je napisao poemu »La Sagra di Santa Gorizia«, u kojoj govori na pjesnički način o talijanstvu Gorice i o njezinom oslobodjenju. On je tu poemu napisao u doba, kad su talijanske trupe jurišale na Goricu i ta se poema uzimlje, kao najljepši pjesnički produkt o talijanstvu naših krajeva. Na jednom mjestu u svojoj poemi govori Locchi ovim jezikom:

»Urlavano i Croati
i Bosniaci e gli Ungari
dimentichj di essere schiavi
ingiurie e lazzi
con risa oscene
contro il nostro dolore
tacito e vigilante.

Ma ti coure ci disse
reggi Italiano, non temere:
corri dall'Isonzo al Brenta,
dall'Isonzo all'Adige:
corri coll'arme, colla fede,
col tuo valore,
corri a chiudere le porte d'Italia;
chi non dispera non perdel.

Ovih dana su trščanski fašistički listovi donijeli po stoti put članke o Vittoriju Locchiu i njegovoj »Sagri« i opet su se Talijanci sjećali, kako su Hrvati urlali na talijanskoj fronti i kako su Bošnjaci bili grozni u svojim crvenim fesovima.

»To je bilo pod Austrijom — misle medjutim u svojim plašljivim dušama Talijani — a kako će tek biti bijedni ako se sret-nemo na fronti sutra, kad ti Hrvati i Bošnjaci imaju svoju državu...«

I tako fašistička štampa postizava svojim člancima sasvim drugačije rezultate, nego što zamišlja.

DVA PREDAVANJA V KARLOVCU

Socijalno delovanje emigrantskega društva »Istra—Trst—Gorica« v Karlovcu.

Naše društvo, ki postoji komaj dva meseca, kaže že lepe uspehe. Pred kratkim je bil osnovan v okviru društva »Socijalni odsek«, ki si je nadel nalogo skrbeti za socijalno stran našega društva. V to svrhu je bil sestavljen poseben pravilnik, ki točno odreja kako se ima vršiti pomoč našim emigrantom. Jako pohvalno je, da se je vsak član obvezal, da bo brezposlene emigrante, ki prihajajo v Karlovac, sprejel en dan za hrano in stanovanje, odnosno da mu bo hrano in stanovanje plačal v gostilni našega rojaka g. Uršiča s katerim je naš socijalni odsek v to svrhu sklenil pogodbo. Poleg socijalnega dela prireja naše društvo tudi predavanja, da bi tako člani, kakor tudi ostale naše, soseščane seznanili z našimi problemi. Tako smo v nedeljo 25. februarja priredili v lepi dvorani Gradske vile dve zanimivi predavanja, ki sta bila zelo dobro obiskana, posebno od strani članov, ki so bili skoro vsi prisotni. Predavala sta Ante Ritoša in Stevo Terpin iz Zagreba.

DRUŠTVO »ISTRA« U ZAGREBU

DAROVİ ZA DRUŠTVO »ISTRA«.

Senator gosp. Dr. Dinko Trinajstić darovao je društvu »Istra« u Zagrebu iznos od dinara 200 mjesto vijenca na grob pok. Dr. Stangeru.

Gosp. Dr. Ražem predao nam je iznos od dinara 250.—, koje je sakupila gospodja Stipanović među gospodjama u Splitu za fond pok. Dra. Matka Laginje. — Plemenitim se darovateljima društvo najtoplije zahvaljuje.

DOPISNICIMA IZVAN ZAGREBA.

Na društvo »Istra« u Zagrebu obraćaju se mnogi emigranti iz pokrajine koji mole za informacije i intervencije. Društvo ide svima drage volje na ruku, ali nečlanovi moraju za odgovor priložiti marku, ako žele da im se dadu tražene upute. U interesu je svima emigrantima, koji žive u kraju, gdje nema emigrantskog društva, osobito onima, koji su u Savskoj banovini, da se učlane u naše društvo, kako bi sa pravom mogli tražiti svaku uputu i razna uvjerenja, koje vlasti traže od emigranata. Upisnina za društvo »Istra« u Zagrebu iznosi 10 dinara, a članarina 5 dinara mjesečno. Iskaznica 5 dinara.

PJEVAČKI ZBOR »ISTRE«.

Pjevački zbor našega društva vježba već dva i pol mjeseca. Dosada je pjevački odsjek vodio provizorni odbor od tri lica. U srijedu su pjevači imali sastanak, na kome je izabran posebni odbor pjevačkog odsjeka. U taj odbor izabrani su: pročelnik Jure Prelac, odbornici Čargo Ljubo, Benčić Božo, Siročić Nadin, Marjanović Marjan, Udovičić Rude i Gržetić Milan.

Pjevački zbor je jedna važna manifestacija našeg društvenog djelovanja i afirmacija u javnosti za opravdanost naših težnja. Dužnost je dakle svih pjevača, da pristupe ovom zboru. Naročito apeliramo na stare pjevače, koji su prijašnjih godina pjevali, da svojim sudjelovanjem dadu potpore i mladima. Ko se još nije prijavio u zbor može to uvijek učiniti. Vježbe se drže svake srijede i subote od 8 do 10 sati navečer u učiteljskoj školi u Meduličevu ulici 33. Novi pjevači neka se jave pročelniku ili tajniku za vrijeme održavanja vježbe. Pozivljemo također i sve upisane pjevače, da redovito dolaze na vježbe, kako bi se čim prije došlo do rezultata, koji imademo u vidu.

PREDAVANJE OMLADINSKE SEKCIJE DRUŠTVA »ISTRA«.

Omladinska sekcija održaće u nedjelju 4. marta redoviti članski sastanak u 10 sati prije podne. Predavaće br. Ante Ritoša o temi: »Fašizam kao socijalni pokret«.

Pozivaju se članovi da u što većem broju prisutvuju ovom sastanku.

DRUŠTVENI SASTANAK UDRUŽENJA I. T. G. U BEOGRADU.

U nedjelju 4. marta održati će u društvenim prostorijama Beograd, Kralja Petra 22., širi društveni sastanak u vezi sa idućom glavnom skupštinom, koja će se održati 11. marta t. g. Na programu biti će i jedno predavanje. Upozoravaju se svi članovi da neizostavno dodju na sastanak, a prethodno ujedno i da ne zaborave na svoju člansku dužnost i nek urede pitanje članarine prije glavne skupštine. — Odbor.

DOLAZAK SLOVENA NA MEDITERAN U SVJETLOSTI HISTORIJE I LINGVISTIKE

Pod tim naslovom nalazi se u januar-skom i februar-skom broju »Jadranske Straže« rasprava Dr. P. Skoka, sveučilišnog profesora u Zagrebu. — Ta rasprava, bazirana na naučno utvrđenim činjenicama pobija u mnogome tezu Talijana da je Istra u kasnijim vremenima naseljena. — Na osnovu naziva mjesta i na osnovu historičkih dokumenata profesor Skok uvjerljivo dokazuje i izvada da su Slaveni u Istri došli 611 godine, u isto vrijeme kada i u Dalmaciju. Osim toga je interesantan i dokaz kako je od Zadra do Pule bio samo slovenski jezik, a ne kao od Bojane do Zadra, gdje je vladala romansko-slovenska dvojezičnost.

Konstatacija te rasprave je slijedeća: Sloveni su se održali svugdje na obalama gdje su imali istojezično zaleđe, i gdje su imali seoska naselja. Iz toga možemo zaključiti donekle i uspjeh sadašnje talijanske u Julske Krajine, premda sada djeluju i drugi faktori, osim onih koje navada prof. Skok za prošlost Slovena na Mediteranu.

O etičnem in socijalnem razvoju Jugoslovanov pod Italijo

PREDAVANJE DRA FRANCETA LOKARJA V »TABORU«.

Liubljana, februarja 1934. V četrtek, dne 22. februarja t. l. ob 8 zvečer je v veliki predavalnici na realni v Vegovi ulici predaval dr. France Lokar »O etičnem in socijalnem razvoju Jugoslovanov pod Italijo«. Dvorana je bila lepo zasedena. Poslušalci so v zbranosti sledili izvajanjem predavatelja in se z njim zili v eno v trdni veri, da mora skoro tudi našim zasužnjenim bratom iz ljubezni do lastnega rodu vstati svoboda.

Samo narodi, ki čutijo v sebi življensko silo, si štejejo v prvo dolžnost se za svojo ohranitev žrtvovati. Vsak tak narod je živ narod in hrepeni po samostojnem delu in življenju. V posamezniku narašča duševna sila, ker je spojen z življenjem naroda in čuti to mogočno notranjo vez v slehernem trenutku svojega življenja. Narod živi v njem in on v narodu; navdušen je in vesel v svojem delu, ker se v duhu vsak trenutek pogovarja z njimi, ki se trudijo in hrepenijo k cilju, ki je tudi njegov cilj. Tak človek je zgradil v sebi smoter narodnega dela in mu postane domovina idealna in realna nužnost njegovega notranjega razvoja. Rodi se v narodu in živi v narodu: ne udaja se mlačnosti in egoizmu.

Komur je narod ognjišče in svetišče v življenju, temu je vsako protinardno delo in rovarjenje nevaren zločin izvršen nad samim seboj, ker je s tem oropal samega sebe življenske samostojnosti. Vsak narod ima lastno doumevanje življenja in je tesno združen z zgodovino svojih prednikov, iz katere jemlje navodila in moč, da se zanj tudi bori in žrtvuje.

Narod je živ in samostojen organizem, ki vsebuje vse življenske pogoje prostega razvoja in zgodovinske neodvisnosti. Domovina živi le v naših dušah, se z njimi razvija in hrepeni; če si jo enkrat zatrl v lastnem srcu, si z njo pokončal tudi smisel lastnega življenja.

Če tako razumemo etični in zgodovinski pojem države, si lahko zastavimo vprašanje: Ali se vsega tega zavedajo naši ljudje v trdem življenju onkraj meje? Ali je sploh možno kakšno samostojno delo in mišljenje naših ljudi pod fašizmom? Kakšni su uspehi italijanske vzgoje v naši mladini?

Naši ljudje se globoko zavedajo, da ni pravega, resničnega življenja izven narodnega življenja. Njim ni narod ali država le oportunističen pojem gospodarske udobnosti, marveč jim je narodno življenje in vzgoja prava duševna potreba. V takih ljudeh se ne da zatreti tega samozvestnega in samostojnega narodnega pojmovanja z nobeno teorijo, z nobenimi idejami.

Narod, ki si je po stoletnih borbah in žrtvah dokopal do narodne samozvesti, bo prej izgubil življenje, kot pa zatajil vse, kar je tujega in mrzlega in ni z njim zraščeno v narodno življenje.

Fašizem je udušil samostojni kulturni razvoj v njihovih dušah, ker jim je vzel narodne šole in kulturne ustanove, a se zama ni trudi, da bi uničeno nadomestil z lastnimi idejami, z lastnim pojmovanjem življenja. Vse to so za naše ljudi le mrtve besede, ki ne morejo obroditi sadu. Narod se je potuhnil sam vase in snuje v svoji notranjosti, mrzel je do vsega, kar se okrog njega godi.

Fašizem je našim ljudem tuj in mrzel, v njem vidijo le konec svoje idejne in narodne samostojnosti. Od tu izhaja sodba našega človeka: »Fašizem nam je vzel vse, mi se nimamo nad čem navduševati«.

Uspeh italijanske vzgoje je le ta, da vzbuja in jači v naši mladini nemi, a trdi odpor proti vsaki vsiljivi obliki tujega življenja. Velika nezaupnost vlada v naših ljudeh. Žilavo je naše ljudstvo, vendar se le s težavo upira sistematičnemu in trajnemu procesu raznarodovanja in gospodarskega uničevanja. S kakšnimi žrtvami je združen ta trdi in nemi odpor proti narodnemu in gospodarskemu uničenju, nam pokaže njihovo življenje in gospodarsko stanje. Medtem ko se naš človek z nezmanjšano silo upira v svoji notranjosti, obupuje nad svojim gospodarstvom in gleda s strahom v bodočnost.

Predavatelj je na koncu pozval navzoče in nenavzoče na požrtvovalno in vztrajno delo za brate, ki trpe in čakajo odrešenja. — Za lepo predavanje so ga poslušalci nagradili z navdušenim odobravanjem.

NAŠI U SUBOTICI

Glavna skupština društva »Istra, Trst i Gorica«

Subotica, februara 1934.

Dne 21. januara održana je redovna Glavna Skupština našeg društva. Prisutan je bio rekordan broj, preko dvije trećine svih članova.

Nakon pozdrava predsjednika u kojem je opširno opisao rad našeg društva u prošloj godini i naglasio potrebu za složnim radom, pročitan je tajnički i blagajnički izvještaj te izvještaj nadzornog odbora.

Poslje duge i žive debate skupština je dala razriješnicu staroj Upravi, pa se prešlo na biranje nove Uprave, u koju su jednoglasno izabrana slijedeća gospoda:

Predsjednik dr. Lovro Škaljer, advokat; potpredsjednik Rubeša Albert, viši čin. dir. drž. želj.; tajnik Ukmar Julije, čin. okr. ureda; blagajnik Žmak Matko, priv. činovnik; Članovi uprave Skala Ivan, car. činovnik; Maurić Ivan, voj. činovnik; Grbac Antun, cipelar; U nadzorni odbor ušli su: Žigante Kazimir, adv. pripravnik; Vivoda Josip, priv. činovnik; Mohorić Ivan, bravar.

Skupština je završena u najljepšem raspoloženju i slozi a članovi su pošli s nje

NAŠA PROPAGANDA U VOJVODINI

Što mogu da učine pojedinci i ta mo, gdje nema naše organizacije

Zagreb, februara 1934.

I tamo gdje nema naše organizacije može da se učini nešto za propagandu našeg pitanja. Treba zato, da pojedinci imaju volje i da se potrudu da nešto učine. Nadie li se neki naš intelektualac, koji ima i malo inicijative može da za našu stvar zainteresuje druge organizacije i ustanove i da preko njih provodi našu propagandu. Treba zato poznavati naš problem, a osim toga treba to sve taktički izvesti. Treba uložiti sav svoj ugled i sve svoje prijateljske i društvene veze u to i uspjeh ne će izostati.

Već smo jednom pisali o radu našeg mladog zemljaka prof. Tugomila Ujčića u Senti. Tamo nema organizacije emigranata jer je broj emigranata u tom gradu neznahtan. Ali kao čovjek akcije prof. Ujčić ne miruje, on ipak čini za našu stvar ono što smatra potrebnim i mogućim. U posljednje vrijeme u Senti se o Istri često čulo. Eto, što je učinjeno.

Rapalski dan 1933 komemoriran je na sokolskom sjelu. Prof. Ujčić održao je pre-

uvjereni, da ćemo odlučnom i ustrajnom borbom pobijediti.

KARNEVALSKA PRIREDBA. Naše društvo Istra, Trst, Gorica u Subotici kao svake i ove godine na dan 13. II. 1934 god. održalo je svoju Karnevalsku zabavu u svim prostorijama ovdašnjeg trgovačkog »Lloyda«.

Zabava je moralno i materijalno dobroa uspjela, čemu je najviše doprineo predsjednik zabavnog odbora, gosp. Antun Čehić, šef ovdašnje berze rada.

Na zabavi je svirao orkestar vojne muzike, zabava je počela tačno u 9 sati na večer s »Narodnim kolom«, koje je poveo naš predsjednik g. Rubeša.

Oko pola noći lijepo je deklamovala mala Istranka, Zorica Marinović, učenica II. razreda gradj. škole, »Pjesmu o Istri«. Mnogima su od uzbudjenja i sjećanja na izgubljenu domovinu suze navrle na oči.

Naša Uprava u ime svih članova srdačno se zahvaljuje svima, koji su doprinijeli moralno ili materijalno za uspjeh ove naše zabave. (žm)

davanje o Jugoslovanima pod Italijom.

Kad se je svečano proslavljalo oslobođenje Sente, uveče, na zabavi davana je lijepa simbolička gimnastička igra »Oslobođenje Istre« koju su djeca izvodila u mornarskom odijelu. Iste večeri pred mnogobrojnim svijetom prikazana je slika »Slovensko kolo« od Vojislava Ilića, u kojoj se pojavila Istranka u crnini.

Prvog decembra, na svečanoj sokolskoj sjednici, prof. Ujčić je čitao svoju pjesmu »Istarske obale čute...«

U januaru ove godine na svetosavskoj gimnaziji zabavi držao je prof. Ujčić predavanje o našem biskupu Jurju Dobrili. Program te proslave je interesantan, naročito zbog te koincidencije: Sv. Sava i naš Dobrila.

Sad u februaru, na sokolskom sjelu, koje je bilo posvećeno Štrosmajeru, pjevala su djeca osnovne škole onu našu pjesmu, Brašinu kompoziciju: »Krasna zemljo, Istro mila«. Pjesmu je spremio g. Pajić Dušan, učitelj, inače Vojvodanin, sa mnogo ljubavi i razumijevanja za našu stvar.

OSNIVANJE DRUŠTVA »ISTRA« U DUBROVNIKU

Dne 17 februara održan je u Dubrovniku prvi sastanak tamošnjih emigranata iz Juliske Krajine. Taj je sastanak sazvan na inicijativu g. Zvonimira Lovrenčića, koji je u Dubrovniku pokrenuo pitanje osnivanja naše organizacije. Na sastanku je odlučeno, da se učini molba na banksku upravu za odobrenje pravila društva »Istra«. Sve su formalnosti uređene i kad bankska uprava na Cetinju riješi stvar, bit će sazvana glavna skupština. Već sada se oko g. Lovrenčića, koji akciju vodi, okupio lijepi broj

emigranata. Oni će biti o osnutku društva na vrijeme obavješteni, a drugi, koji se interesuju za naše pitanje, a nisu do sada znali da se društvo osniva, neka se jave g. A. Zvonimiru Lovrenčiću (Bata Radiona d. d. Dubrovnik), kamo se šalju i svi dopisi za novo društvo.

Pozdravljamo ovu akciju i sa zadovoljstvom gledamo, kako se naša organizacija u posljednje vrijeme sama od sebe širi, jer emigrantski duh dobiva maha, a pitanje Juliske Krajine sve se više shvaća.

ISTARSKA ŠTEDOVNA ZADRUGA U ZAGREBU

priredjuje u subotu 3. o. m. j. u prostorijama Pučkog Doma na Selskoj cesti (stajalište autobusa), u 9 sati na večer veliku pučku zabavu sa slijedećim rasporedom:

1.) Pozdrav gostiju po pretsjedniku Zadruga. 2.) Istarska narodna himna »Predobri Bože« od A. Kalca. Izvadija mandolinistički zbor. 3.) Deklamacija: »Istarska tužaljka«, deklamira učenik Br. Kliman. 4.) Istarska narodna pjesma (duet). 5.) Deklamacija: Dialog — deklamiraju učenik i učenica Kliman. 6.) Istarska narodna pjesma (solo) uz pratnju roženica (tutura). 7.) Istarski narodni ples »Balun« (plešu 4 para uz pratnju roženica (tutura). — Dalje ples i zabava

Ulaz je besplatan, a dobrovoljni prinosi obzirom na svrhu zabave primaju se sa zahvalnošću.

Odbor se je pobrinuo za obilat i jeftin buffet, za naše istarske »vrtule« i vino teran, kao i za ostalu ugodnu zabavu.

Molimo braću Istrane, da izvole posjetiti našu zabavu na kojoj će se svaki moći ugodno zabavljati »po domaće«.

Odbor.

JUGOSLAVENSKA MATICA U OSIJEKU ZA NAŠE EMIGRANTE.

Novine javljaju, da Jugoslavenska Matica u Osijeku traži 3—4 sobe uz malu stanicu, da bi u te sobe mogla da smjesti one emigrante iz Juliske Krajine koji prolaze kroz Osijek i traže posla, a ne mogu ga naći, pa nemaju gdje da se sklonu. To je još jedna lijepa inicijativa g. Sirovatke, požrtvovnog pretsjednika vrijedne osječke Jugomatice.

EMIGRANTI IZ JULISKE KRAJINE U SPLITU ZA NOVU ORGANIZACIJU.

U splitskom dnevniku »Novo Doba« izišao je prošlih dana opširan poziv svim emigrantima iz Juliske Krajine u Splitu i okolici, da se organizuju. U tom pozivu govori se o velikom značenju naše emigrantske organizacije i o značenju našega lista za naš pokret.

IZLET DRUŠTVA »TABOR«

Društvo »Tabor« v Liublani bo priredilo popoldnaski izlet v Dev. M. v Polju v nedeljo 4. t. m. ob priliki nastopa društvenega mladinskega odra na tamošnjem šolskem odru. Odhod bo ob 1. pop. izpred šole v Mostah. Prijatelji društva, pridite.

PREDAVANJE V DRUŠTVU »TABOR«

Na družabnem večeru društva »Tabor« v velikoj dvorani hotela »Miklič« v soboto, dne 3. t. m. ob pol 9. bo predaval priznani predavatelj in publicist g. Vladislav Fabjančič »O dobrovoljnih v borbi za Jugoslaviju«. Prijatelji društva, prav iskreno vabljani.

»ANTOLOGIJA ČAKAVSKE LIRIKE«

koju smo najavili sprema se i ima da izidje iz štampe oko 15 marta. Upozoravamo na to pretplatnike i one, koji se žele pretplatiti.

SADA, OKO PRVOGA U MJESECU

lakše je nego inače odbiti malu svotu za pretplatu »Istre«. Učinite to i vi, ako niste podmirili stare račune ili ako niste još ništa poslali za ovu novu godinu. Ako nemožete čitavu pretplatu, pošaljite polovicu, četvrtinu ili — ono što možete. Olakšajte nam velike brige oko izdavanja lista.

OBRAČUN KALENDARA

»SOČA«

očekujemo još uvijek od nekojih društava. Molimo ta društva da se odazovu našoj molbi, da bismo mogli da zaključimo definitivno naše račune lanjskog kalendara.

U FOND »ISTRE«

Ova rubrika nastavlja se i ove godine pod devizom:

»Da bi »Istra« izlazila svakog tjedna re-Bilježimo ova nova imena plemenitih darovatelja:

Rajmund Defar, Slav. Brod . . .	D	10.—
Dr. Ivo Milić, Subotica, mjesto čestite svom starom načelniku i kumu g. A. Klariću-Juričiću iz Buzela . . .	D	50.—
Krešimir Derencin, ljekarnik, Kopriwnica . . .	D	30.—
Prosn. i potporno društvo »Trst-Gorica Reka«, Skoplje za prodane blokove . . .	D	50.—
Zobec, Zagreb . . .	D	5.—
Kirner, Zagreb . . .	D	5.—
U prošlom broju običajeno . . .	D	30.667.35
UKUPNO	D	30.817.35

»Istra« izlazi svakog tjedna u petak. — Uredništvo i uprava nalaze se u Zagrebu, Masarykova ulica 28. II. — Broj čekovnog tečuna 36.789. — Pretplata: Za cijelu godinu 50 dinara; za pol godine 25 dinara; za inozemstvo dvostruko; za Ameriku 2 dolara na godinu. — Oglasi se računaju po cjeniku. — Vlasnik i izdavač: KONZORCIJ »ISTRA«. Masarykova ul. 28. II. Telef. br. 87-80. Urednik: Ivo Mihovilić, Jukićeva ul. 38. — Ca uredništvo odgovara: Dr. Fran Brčić, advokat, Samostanska 6. — Tisak: Strojarna Jugoslovenske štampe d. d., Zagreb, Masarykova 28a. — Za iskazu odgovara Rudolf Poljanović, Zagreb, Illica broj 131.